

(Kort bemærkning).

Niels Helveg Petersen (RV):

Jeg tror ikke, at jeg kan komme svaret nærmere end mit forsøg på at beskrive min holdning til det sproglige udtryk. Jeg mener, at Folketinget traf en rigtig beslutning, i øvrigt også sammen med Dansk Folkeparti, om, at vi ikke bare skulle sende grundloven ud i rå og uforarbejdet form, men at det var nødvendigt at sende den ud i en kommenteret udgave.

Jeg mener, at det meget godt belyser en rigtig holdning, nemlig at hvis vi skal give de 18-årige og de fremmede, der kommer hertil og bliver danske statsborgere, et fyldestgørende billede, kan vi ikke nøjes med den grundlov, der blev skrevet i 1849 og revideret senest i 1953.

(Kort bemærkning).

Søren Krarup (DF):

Endnu et lille trin i den diskussion her: Jeg er sikker på, at hr. Niels Helveg Petersen også har haft børn med i kirke. Der er jo ikke noget sjove-re end at have sine børn med i kirke, hvor de sidder med en salmebog og finder tekster og gamle salmer, som de har svært ved at forstå. De sidder og grubler over dem, og der er ganske gi-vet udtryk, som de ikke fatter, og så ligger de i deres bevidsthed og bliver pludselig forstået. Pludselig bliver sproget og dermed også salmen af en helt anden værdi end læselektbøger.

(Kort bemærkning).

Niels Helveg Petersen (RV):

Jeg vil ikke indlade mig i en teologisk diskus-sion med hr. Søren Krarup. Det ville være me-ningsløst, og det har jeg ikke forudsætninger for. Men jeg mener dog at turde sige, at der er for-skel på en forfatningstekst og salmer. Der er bl.a. den forskel, at en forfatningstekst gerne skulle udtrykke klart, hvad der er borgerens rettighe-der og pligter.

Derfor er forståeligheden af, hvad der står i en forfatning, noget centralt i min opfattelse. Forfatningen er det enkelte menneskes forsvar imod myndigheders overgreb. Det er kernen i en forfatning, og det bør udtrykkes så klart og så godt, som man kan. Det gør man ikke i den nu-værende grundlov.

Hermed sluttede forhandlingen, og lovforslaget overgik derefter til anden behandling.

Afstemning

Tredje næstformand (Helge Adam Møller):

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til Udvalget til Behandling af Grundlovsforslag. Hvis ingen gør indsigelse, betragter jeg det som vedtaget. (*Ophold*). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

10) Første behandling af lovforslag nr. L 4:

Forslag til Danmarks Riges Grundlov.

Af Ole Sohn (SF) m.fl.

(Fremsat 6/10 2005).

Sammen med denne sag foretoges:

11) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 2:

Forslag til folketingsbeslutning om nedsættelse af en grundlovskommission.

Af Ole Sohn (SF) m.fl.

(Fremsat 6/10 2005).

12) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 3:

Forslag til folketingsbeslutning om nedsættelse af en forfatningskommission.

Af Svend Auken (S) m.fl.

(Fremsat 6/10 2005).

Forslagene sattes til forhandling.

Forhandling

Statsministeren (Anders Fogh Rasmussen):

Socialdemokraterne og SF har genfremsat deres tidligere fremsatte forslag om at indlede et arbejde med henblik på at få ændret grundloven, og SF har oven i købet genfremsat sit forslag til, hvordan en helt ny grundlov ville kunne se ud.

Det sidste vil jeg egentlig gerne udtrykke en anerkendelse af. Jeg gør det, samtidig med at jeg understreger, at der er rigtig mange af de ting, der står i SF's forslag, jeg er dybt uenig i. Men jeg synes i og for sig, at det er en god ting, at SF har gjort sig den umage at prøve at beskrive sine synspunkter i en helhed i et egentligt grundlovs-

forslag. Det giver et glimrende grundlag for en drøftelse. Det vender jeg tilbage til om et øjeblik.

Spørgsmålet er jo, om vi på nuværende tidspunkt bør iværksætte en procedure hen imod en ændring af vores grundlov fra 1953. Vi har tidligere haft en drøftelse af det, og jeg vil ikke i dag gentage samtlige de bemærkninger, jeg kom med under behandlingen af forslaget her i Folketinget i februar 2004.

Men jeg vil gerne starte med at slå fast, at initiativer med henblik på at ændre grundloven efter min opfattelse ikke er noget, man uden videre bør give sig i kast med. Det kræver moden overvejelse og bør i alle tilfælde være forankret i en meget bred enighed og en meget bred forståelse.

Kl. 17.30

Vi har da heldigvis også her i landet en lang tradition for, at grundlovsændringer bliver gennemført med en endog meget bred enighed blandt de politiske partier, og det synes jeg er noget, der i sig selv er med til at give grundloven en styrke.

Det vil sige, at en proces med henblik på at ændre grundloven må forudsætte, at der både her i Folketinget og ude i befolkningen kan konstateres en meget udbredt opfattelse af, at der er et reelt og et påtrængende behov for at lave vores grundlov om. Og det må også forudsætte, at der på forhånd, inden sådan en proces i givet fald bliver iværksat, er en meget bred enighed om, på hvilke punkter der kan påvises et behov for en grundlovsændring.

Jeg vil da gerne sige, at jeg har stor respekt for de tanker og overvejelser, som ligger bag de forskellige forslag, vi behandler i dag, men jeg vil godt med det samme slå fast, at vi efter regeringens opfattelse har en god og en velfungerende grundlov i Danmark, en grundlov med en fornuftig og rummelig ramme om det danske demokrati. Og på den måde synes jeg egentlig, man med rette kan sige, at de i 1953, hvor grundloven senest blev ændret, var ganske fremsynede.

Selvfølgerlig kan man da pege på, at grundloven ikke altid anvender et særlig moderne sprog. Sådan er det jo. Den er jo skrevet for mere end 50 år siden. Men som jeg tidligere har sagt i dag, kan alene det at finde et mere moderne sprog altså ikke begrunde og ikke løfte en grundlovsændring.

Så når det gælder det overordnede spørgsmål, om der efterhånden nu er opstået et reelt og påtrængende behov for at ændre grundloven, er

svaret efter regeringens opfattelse, at det er der ikke. Jeg tror i øvrigt heller ikke, at det er den almindelige opfattelse i befolkningen, at grundloven er utidssvarende. Man kan vel i og for sig sige, at grundloven i det daglige næppe påkalder sig den helt store opmærksomhed ude i befolkningen, og jeg vil egentlig føje til: Det er jo ikke nødvendigvis et negativt tegn i et folkestyre. Som jeg ser det, er det i høj grad et tegn på, at vores moderne samfund uden problemer kan fungere inden for rammerne af den eksisterende grundlov.

Alt i alt er det regeringens opfattelse, at tiden ikke i dag er moden til at igangsætte en proces, der sigter mod at revidere grundloven.

Lad mig så lige kommentere nogle af de punkter, som er rejst i de forslag til ændringer af grundloven, som er præsenteret her i dag.

Et af de temaer, der tages op i forslagene, er menneskerettighederne. Det bliver nævnt, at bestemmelserne i den gældende grundlov om borgernes rettigheder, f.eks. ytringsfriheden og retten til den personlige frihed, bør suppleres og justeres i lyset af den række af rettigheder, der er nedfældet i bl.a. den europæiske menneskerettighedskonvention.

Jeg vil gerne sige, at det efter min opfattelse ikke er et aspekt, der i sig selv kan begrunde en grundlovsændring. Man skal være opmærksom på, at sådan nogle ændringer som udgangspunkt alene har en formel, symbolsk betydning. De rettigheder, som er nedskrevet i f.eks. den europæiske menneskerettighedskonvention, er jo netop rettigheder, som borgerne allerede har, så det ville ikke reelt tilføje noget nyt at gentage de samme rettigheder i grundloven.

Det, der for den enkelte borger har reel betydning, er, at myndighederne er fuldt opmærksomme på i praksis at respektere de gældende menneskerettigheder, hvad enten de følger af grundloven eller f.eks. af den europæiske menneskerettighedskonvention. Og så vil jeg da i øvrigt sige, at reelt er metoden til at sikre samfundet og det enkelte menneske et højere retssikkerhedsniveau, at vi her i Folketinget løbende gennemfører den nødvendige lovgivning, det er jo ikke ændringer af paragraffer i grundloven.

Så vil jeg godt sige om det forslag, SF har stillet, at jeg har læst det med betydelig interesse og konstateret virkelig mange punkter, hvor jeg er dybt uenig i det, SF foreslår. Men jeg vil gerne sige til SF, at der er én ting, der tiltaler mig meget ved SF's forslag, og det er dette, at SF starter, om jeg så må sige, i den rigtige ende, ved at tage

fat i de frihedsrettigheder, der bør gælde for det enkelte menneske, og så ved det få understreget, som også hr. Helveg Petersen var inde på under det foregående punkt, at en forfatning først og fremmest er skrevet for at sikre det enkelte menneskes frihedsrettigheder.

Kl. 17.35

Derfor synes jeg egentlig også, at det er den rigtige måde at starte på, hvis man, om jeg så må sige, skulle til at skrive grundloven forfra, i stedet for at starte med det institutionelle, som den gør i dag, og så komme ind på frihedsrettighederne senere, men at starte med frihedsrettighederne, sådan som SF gør.

Vel, så kan man diskutere alt det, SF skriver. Noget er godt, noget er mindre godt, men jeg synes, at det er den rigtige måde at starte på, det, som vi ser i kapitel 2.

Men i kapitel 3 går SF jo så over til ikke længere at tale om frihedsrettighederne, men om det, som jeg vil tillade mig at kalde subjektive rettigheder. Det er f.eks. retten til arbejde, retten til bolig, retten til det ene og retten til det andet, som alt sammen er noget, der ikke kan opfyldes ved at skrive paragraffer i grundloven – i modsætning til frihedsrettigheder.

Frihedsrettighederne er f.eks. retten til at ytre sig. Det kan man fastslå, og det kan man faktisk sikre i grundloven og så lave den opfølgende lovgivning, der er nødvendig. Pressefrihed, de andre frihedsrettigheder, kan sikres med udgangspunkt i grundloven.

Men når det gælder retten til arbejde, hjælper det jo ingenting, at man skriver om det i en paragraf i grundloven. Vi er jo alle sammen enige i, at det er godt at have fuld beskæftigelse, og at alle har et arbejde, men det hjælper jo ingenting at skrive paragraf om det i grundloven. Og hvem skal straffes, hvis man ikke kan opfylde det?

Det samme gælder retten til bolig. Hvem har noget imod at sige, at vi stræber efter, at alle har en bolig? Men det hjælper jo ingenting at skrive det i en paragraf i grundloven. Og sådan er det med en række af disse subjektive rettigheder, at de i realiteten kun kan opfyldes ved, at man fører en fornuftig politik.

Arbejde til alle forudsætter en fornuftig erhvervs politik. Bolig til alle forudsætter en fornuftig boligpolitik og socialpolitik osv. Det, jeg bare vil sige med det, er, at jeg synes, at SF lægger utrolig meget vægt på disse subjektive rettigheder, som ikke har andet end symbolsk betydning, for man kan ikke opfylde dem ved at

skrive paragraffer i grundloven, når der kommer en hel masse spørgsmål om, hvad i alverden man så skal gøre, hvis der nu er en, der mangler en bolig, eller en, der mangler et arbejde. Er det en overtrædelse af grundloven? Det rejser rigtig mange problemer.

Kapitel 4 er jo en ren udvanding af den private ejendomsret, så jeg behøver ikke bruge mange ord på at sige, at det er regeringen selvfølgelig lodret imod. Men der er jo nu også så meget andet, vi er imod. Jeg vil dog alligevel gerne kvittere positivt for, at SF har skabt et oplyst grundlag for en debat ved at gøre sig den umage at fremstille et samlet grundlovsforslag.

Se, jeg tror, det ville føre for vidt, hvis jeg kom ind på alle mulige andre emner, det kan vi jo gøre under udvalgsarbejdet. Men jeg tror ikke, det er nogen overraskelse, når jeg endnu en gang konkluderer, at der altså efter regeringens opfattelse ikke er noget påtrængende behov for at indlede en proces med det sigte at ændre grundloven, og derfor kan regeringen ikke støtte de fremsatte forslag.

Jeg vil gerne understrege, at det ikke betyder, at diskussioner om vores grundlov efter regeringens opfattelse er uvæsentlige. Det klare udgangspunkt for regeringen er imidlertid, at vi har en grundlov, der giver gode rammer for et velfungerende, moderne folkestyre. Så lidt firkantet sagt er det ikke grundlovens skyld, hvis vi ikke formår i alle henseender at få tingene til at fungere i det daglige. Det er i høj grad op til Folketinget gennem fornuftig lovgivning at sørge for, at det kan fungere hensigtsmæssigt i det daglige.

Så alt i alt er det altså min konklusion, at tiden ikke er moden til en grundlovsrevision. Vi er ikke i en situation, hvor jeg vil kunne lægge til grund, at der i det danske samfund er en udbredt enighed om og forståelse for, at det er påtrængende at få ændret grundloven på en række punkter. Og derfor kan jeg ikke som statsminister anbefale, at vi kaster os ud i et sådant projekt på nuværende tidspunkt.

Men jeg vil gerne sige tak til forslagsstillerne og kvittere for de overvejelser, der ligger bag forslagene, og opfordre til, at vi ser det arbejde, der nu skal finde sted i det særlige grundlovsudvalg, som Folketinget har nedsat, som netop et led i dette at få afdækket, hvor bred enighed der egentlig er om behovet for at ændre grundloven her eller der.

Så under alle omstændigheder synes jeg egentlig, det er nyttigt, at vi løbende har disse

drøftelser. Men jeg tror, jeg må konkludere, at der ikke på nuværende tidspunkt er bred enighed om at identificere punkter, hvor der er et påtrængende behov for at ændre grundloven, og derfor er der heller ikke nogen baggrund for at sætte en proces i gang.

Kl. 17.40

Formanden:

Der er nogle korte bemærkninger til statsministeren. Først fra hr. Svend Auken.

(Kort bemærkning).

Svend Auken (S):

Jeg vil gerne sige tak for svaret og også tak for tilsagnet om, at vi i Grundlovsudvalget kan diskutere det her igennem.

Jeg må med det samme rette den misforståelse, at det kun skulle være sproget, der skal bringes i overensstemmelse med nutidens krav. Det er ikke det, der er det vigtigste for vores del:

Det er spørgsmålet om at se borgernes rettigheder og pligter i lyset af de helt nye kendsgerninger, som man ikke havde øje for dengang i 1953, f.eks. it-revolutionen, f.eks. hensynet til natur og miljø. Det er ønsket om at grundlovssikre, at Folketinget har den fulde kontrol med og beslutningsret i udenrigs- og sikkerhedspolitikken. Det er princippet om fuld offentlighed eller fuld åbenhed i forvaltningen. Man kunne nævne andre principper, som i allerhøjeste grad også interesserer befolkningen.

Der tror jeg, at vi har en fælles interesse i uholdet at gå ind i denne her diskussion, for selv om det kan lyde ejendommeligt at sige det oven på i dag, så skal det her jo ende med, at vi på et tidspunkt, om det så lige bliver i denne vinter, jo skal finde hinanden.

(Kort bemærkning).

Statsministeren (Anders Fogh Rasmussen):

Jo, men jeg må da sige til hr. Svend Auken, at jeg også lægger meget vægt på, at der føres en fornuftig miljøpolitik, og at vi beskytter naturen. Men det sikrer man jo ikke ved at ændre grundloven. Det sikrer man ved at føre en fornuftig miljøpolitik.

Jeg er da enig i, at it-udvikling og anden teknologisk udvikling også sætter begreber som ytringsfrihed og brevhemmelighed osv. i et nyt lys. Ja, men det løser man jo ikke alene ved at ændre grundloven. Det kan man sagtens løse ved at vedtage fornuftige love her i Folketinget. Og jeg må sige til hr. Svend Auken, at vi efter

min opfattelse har udmærkede rammer for tilrettelæggelse af udenrigs- og sikkerhedspolitikken, som sikrer, at Folketinget har fuldt indseende i og styr på det.

(Kort bemærkning).

Svend Auken (S):

Jo, men så indrømmer statsministeren jo også, at jeg har ret i, at det ikke kun er sproget. Hvis man nu f.eks. tager ejendomsretten, vil det i løbet af få år være sådan, at 8.000 brug i Danmark ejer 60-70 pct. af Danmarks natur. Med den forståelse, der er for naturen og miljøet, må det selvfølgelig også være rigtigt, at samtidig med at vi har en fuld beskyttelse af ejendomsretten, har vi også en beskyttelse af hensynet til naturen. Men det er jo en afvejning, der skal foretages i en grundlovsmæssig sammenhæng.

Det nytter jo heller ikke noget at beskytte brevvekslingen, hvis den måde, vi kommunikerer på i vore dage, er via e-mails. Og når vi ser på udenrigs- og sikkerhedspolitikken, så er Folketingets rolle jo bortset fra Europapolitikken, hvor Folketinget har fået en medbestemmende myndighed sammen med regeringen, rådgivende. Skal man ikke der gå skridtet videre?

Jeg siger ikke, at statsministeren skal være enig med mig i det her. Statsministeren skal bare indrømme, at der her er nogle relevante diskussioner, og det er derfor, jeg gerne vil kvittere over for statsministeren for hans udsagn om, at man er parat til at tage diskussionen i Grundlovsudvalget.

(Kort bemærkning).

Statsministeren (Anders Fogh Rasmussen):

Men det var jo just, hvad jeg sluttede mit indlæg med at sige, at jeg ser meget frem til disse drøftelser, disse forhandlinger i Grundlovsudvalget. Jeg synes bestemt, der er mange ting at drøfte. Jeg synes f.eks., at der var mange ting at drøfte i forbindelse med at få en bedre beskyttelse af den private ejendomsret i det danske samfund, end vi har i dag. Så jeg kan også komme med nogle ønsker til den drøftelse.

Mit synspunkt er blot, at en række af de ting, som hr. Svend Auken peger på, slet ikke forudsætter nogen grundlovsendring. De kan løses så udmærket ved almindelig lovgivning i Folketinget og i øvrigt ved hensigtsmæssig administrativ praksis osv.

Og jeg må sige omkring udenrigs- og sikkerhedspolitikken, at jo, det kan godt være, at Folketinget i henhold til grundloven formelt er råd-

givende, men sådan er det jo ikke reelt. Reelt er det jo sådan, at den til enhver tid siddende regering er afhængig af, at den har et flertal i Folketinget bag sig.

(Kort bemærkning).

Line Barfod (EL):

Det undrer mig lidt at høre statsministeren tale, som om vi nærmest slet ikke behøver en grundlov, som om det bare er et spørgsmål om, at folketingsflertallet skal sørge for at føre en hensigtsmæssig politik.

Derfor vil jeg gerne høre, om ikke statsministeren er enig i, at en grundlov sætter nogle begrænsninger for, hvad også et folketingsflertal kan gøre. F.eks. har det, at grundloven har et krav om, at man skal i grundlovsforhør inden for 24 timer, efter man er anholdt, en meget væsentlig betydning med hensyn til at begrænse, at dette Folketing, hvis der måtte komme et flertal, ikke kan indføre regler som dem, vi har set i Storbritannien og USA.

Hvis vi på samme måde i grundloven havde haft et forbud mod hemmelig retspleje, så havde nogle af de regler, der er indført i forbindelse med terrorpakken og rockerloven, heller ikke kunnet gennemføres. Og derfor vil jeg gerne høre, om ikke statsministeren er enig i, at en grundlov kan sætte nogle rammer, som indskrænker, hvad Folketinget kan vedtage.

Kl. 17.45

(Kort bemærkning).

Statsministeren (Anders Fogh Rasmussen):

Jeg vil sådan i min normale sprogbrug udtrykke det anderledes, men måske når vi samme resultat, idet jeg vil understrege, at en grundlov først og fremmest er til for borgernes skyld. Den er ikke til for statens og regeringens skyld. En grundlov er til for borgernes skyld, en grundlov er først og fremmest til for at beskytte borgerne mod overgreb fra myndighederne. Det er det, vi har en grundlov til.

Det er også derfor, at jeg anker over, at der så er nogle, der vil putte alt muligt andet ind i grundloven, som ikke har noget at gøre med at beskytte borgerne mod overgreb fra myndighederne.

Så det skal en grundlov altså, nemlig beskytte borgerne, og så er det fornuftigt, at grundloven også fortæller lidt om og sætter nogle rammer for, hvordan vi institutionelt har bygget vores folkestyre op.

De to formål er centrale for en grundlov.

(Kort bemærkning).

Line Barfod (EL):

Det glæder mig, at statsministeren nu siger, at grundloven beskytter borgerne mod nogle af de ting, som et folketingsflertal kunne finde på at beslutte. Så er vi da nået et stykke ad vejen i forståelsen af, at det kan være væsentligt at skrive nogle rettigheder ind i grundloven.

Så siger statsministeren det, som også blev sagt i hovedindlægget, om de subjektive rettigheder, som statsministeren kalder det.

Da vil jeg bare høre: En af de rettigheder, som dog trods alt står i den nuværende grundlov, er, at ethvert barn har ret til at gå i skole og til gratis skolegang. Den er jo beskyttet af grundloven, og den har også været afprøvet i flere retssager og reelt givet borgerne en beskyttelse. Derfor kan jeg ikke helt forstå argumentet om, at hvis man f.eks. skrev en grundlovsbestemmelse om, at alle har ret til en bolig med den samme grad af rettighed, som er i spørgsmål om retten til at gå i skole, så mener statsministeren ikke, at det vil have nogen virkning. Det har jeg svært ved at forstå.

(Kort bemærkning).

Statsministeren (Anders Fogh Rasmussen):

Det, jeg sagde, var, at det vil føre meget vidt, hvis man skal lægge en række af disse såkaldte rettigheder ind i grundloven. For selv om vi alle kan være enige om, at vi skal beskytte naturen bedst muligt; selv om vi alle kan være enige om, at vi skal tilstræbe, at alle har en bolig; selv om vi alle kan være enige om, at vi skal tilstræbe, at alle har et arbejde; så er jeg nødt til at sige, at det får vi jo ikke ved at skrive paragraffer i grundloven. Det får vi ved at føre en fornuftig politik, der skaffer boliger; der sikrer miljøet, der skaffer arbejde, og ikke gennem ændringer i grundloven.

Jeg vil så sige om undervisning, at for mig handler det også om noget andet. For jeg mener faktisk, at det hører med til det, jeg vil kalde frihedsrettighederne, at man, så vidt det overhovedet er gørligt, har lige muligheder i et samfund. Den måde, man i hvert fald kan tilstræbe det på, er ved at sikre, at alle har fri og lige og gratis adgang til uddannelse.

(Kort bemærkning).

Ole Sohn (SF):

Jeg vil indledningsvis takke for statsministerens bemærkninger til vores forslag.

Nu er det ikke fremsat, fordi vi har den naive tro, at vores forslag til grundlov er det, der bliver sendt til en folkeafstemning, men fordi vi vil sætte en debat i gang ud fra de holdninger, vi nu har. Og jeg har også med glæde set, at Socialdemokratiet og Det Radikale Venstre har gjort sig nogle overvejelser, nogle tanker, i samme retning.

Det, der kunne være lidt interessant, var, om ikke man kunne forestille sig – jeg kan forstå, at statsministeren her giver udtryk for enkelte elementer, som statsministeren kunne tænke sig var mere klart fastslået – at Venstre også kom med et udspil, sådan at befolkningen kunne se, hvor Venstre mener, man kan få grundloven til at svare til den virkelighed, vi lever i, måske også ud fra nogle holdninger, som ikke er grundfæstede i dag.

Det er jo det, der er forudsætningen for, at man kan få en diskussion. Så udkrystalliserer der sig forhåbentlig på et tidspunkt enighed om nogle formuleringer, som har en bred dækning i Folketinget, for det er netop forudsætningen for, at det også kan få en bred dækning i befolkningen og dermed blive til virkelighed.

(Kort bemærkning).

Statsministeren (Anders Fogh Rasmussen): Jeg kan da forsikre hr. Ole Sohn om, at den dag, hvor vi i Venstre synes, at der er baggrund for at sætte sådan en proces i gang, skal vi da også gerne præsentere et udspil.

I øvrigt vil Venstres holdninger jo løbende komme til udtryk under det udvalgsarbejde, der nu skal fortsætte her i Folketinget.

(Kort bemærkning).

Ole Sohn (SF): Det håber vi selvfølgelig også, og det tror vi da også på. Når vi er i en situation, hvor virkeligheden er, at vi ikke kan regere landet på baggrund af grundloven alene, men på baggrund af det, man kan kalde den forfatning, altså den samlede sum af de love og regler, som nu er gældende, også med hensyn til borgernes rettigheder, så vil det da være mere fornuftigt, at man får lavet en grundlov, som svarer til den virkelighed, vi lever i, og som gør, at borgerne også kan læse og forstå grundloven.

Det er jo lidt tankevækkende, at Folketinget er nødt til at lave en kommenteret udgave af grundloven, for at borgerne kan forstå, hvad det egentlig er for et grundlag, landet ledes på.

Kl. 17.50

(Kort bemærkning).

Statsministeren (Anders Fogh Rasmussen): Egentlig vil jeg sige, at en af de udtalte kvaliteter ved den grundlov, vi har, er, at den er kort og klar.

Formanden:

Tak til statsministeren. Så går vi til ordførerne.

Birthe Rønn Hornbech (V):

Jeg har som ordfører for Venstre ved tidligere grundlovsdebatter gjort det synspunkt gældende, som også statsministeren har fremført i dag, at der intet er i den nuværende grundlov, der forhindrer, at vi gør Danmark bedre, at vi styrker borgernes retsstilling over for staten. Der er simpelt hen ikke noget, der sætter nogen grænser for en lovgivning, der vil gøre det bedre for borgerne, det er bare at lave det om, hvis det er det, vi vil.

Grundloven skal ikke være særlig snakkende, den skal nemlig begrænse magten. Det er jo det, det handler om med grundloven, den skal begrænse magten.

Selv om vi altså ikke mener, at der er noget akut behov, så skal jeg gentage, hvad jeg også sagde under den tidligere debat, nemlig at vi selvfølgelig fortsat er optaget af det. Og jeg håber egentlig også, at diskussionen i udvalget denne gang bliver mere konkret end sidst. Det er ikke eksperter, der på et tidspunkt skal sidde og bestemme, hvad der skal stå i en grundlov, det skal blive til efter en folkelig debat.

Derfor vil jeg også som formand ved det første møde prøve at se, om ikke vi kan gå hver til sit og prøve, om vi kan producere nogle ideer, så vi kan formulere nogle emner, hvor vi måske kan sætte nogle fingeraftryk, tænke nyt, få formuleret noget, som ikke tidligere har været formuleret.

Jeg tror altså også, at jeg må sige, at det, der vil ske, er, at jo dybere vi går i en grundlovsdiskussion, jo mere vil det vise sig, at vi er uenige, og jo mere vil det vise sig, at den grundlov, vi har, er ganske operativ at arbejde med.

Det fremgår jo altid af forslagene, at en ny grundlov, skal være mere tidssvarende. Jeg ved så ikke, hvad det er, for hvis man hele tiden vil opdatere en grundlov, kan det godt være, at den netop ikke bliver tidssvarende.

Jeg vil da godt minde om, at den største revolution, der er sket i Danmark efter 1849, var systemskiftet i 1901, parlamentarismens indførelse, der på vanlig manér skete helt fredeligt. Kom

det ind i grundloven af 1915? Nej, det kom først ind i grundloven af 1953, men der var indført en ny statskik med 1901.

Så har det været anført, at det er for dårligt, at man skal have en kommenteret grundlov. Nu vil jeg godt se den lov, som ikke kræver en kommentar. En lov, der ikke kræver kommentarer, vil være så snakkende, at det ikke er til at holde ud, så det er ikke noget argument.

Men jeg vil da godt prøve at kigge på de tre forskellige forslag, også fordi hr. Ole Sohn jo efterlyste en grundlov fra Venstre. Det kommer der ikke, men jeg skal gerne, hvis taletiden tillader det, prøve at komme med nogle kommentarer til nogle af forslagene.

Lad mig lige tage det første først, nemlig B 3 om nedsættelse af en forfatningskommission efter ønske fra Socialdemokratiet. Det er jo mere begrænset end SF's forslag, og der er da i høj grad nogle punkter, som man udmærket kan diskutere. Sådan som jeg ser det, er der altså åbenbart stor forskel på interessen for politiske partier. Det går jo sådan set meget godt, uden at vi diskuterer det, men vi vil selvfølgelig godt se på det, når det nu er Socialdemokratiets ønske.

Det, der måske var en idé, som man kunne blive enig om at diskutere i udvalget, er noget, jeg selv er personligt meget optaget af, nemlig forholdet mellem Folketinget og domstolene. Det er jo en af de ting, der indgår i punkt 3, sådan som jeg læser Socialdemokratiets forslag.

Spørgsmålet om at styrke Folketingets indsigts fremgår jo allerede af den offentlighedskommission, som regeringen har nedsat, hvor det er et ønske, og punkt 7, tronfølgen, har vi allerede talt om.

Så er der tale om en smidiggørelse af reglerne for ændring. Det er vi ikke umiddelbart tilhængere af, vi mener ikke, at det skal være nogen enkel sag at ændre grundloven. Men vi synes, der er flere ting, der er udmærkede som oplæg til en diskussion.

SF har i sit forslag, B 2, bedt om nedsættelse af en grundlovskommission med en række mennesker, herunder folketingsmedlemmer, som medlemmer, og jeg skal gentage det, jeg allerede sagde om grundlovsudvalget. SF tager jo ikke nogen chancer, og skulle det forslag om nedsættelse af en kommission blive forkastet, har SF sit eget forslag.

Kl. 17.55

Jeg har tidligere rost det forslag, og det vil jeg godt gøre igen. Jeg har nu ikke dårlig samvittighed over, at Venstre ikke kan møde op med no-

get lignende, men hver gang vi har det forslag, er der er bestemt grund til at sige, at det er et godt arbejde. Det er godt, der er nogle, der gider, men det fremgår altså også meget tydeligt, at det jo ikke har mange chancer for nogen gang på jorden som et lovforslag. Men det er klart, at der er masser af ting, der kan være værd at diskutere.

Hele rettighedskataloget har muligvis ikke den store selvstændige betydning med hensyn til menneskerettighederne, som jo har en sådan lidt sjov status i Danmark, vel en mellemting mellem lov og grundlov. Jeg synes, at det er naturligt, at man diskuterer rettighedskataloget den dag, man måtte ændre en grundlov.

Jeg har tidligere på Venstres vegne anført, at Grundtvig jo var langt forud for sin tid, idet han, uden at vide hvad det hed, indså, at der burde være en klarere materiel ytringsfrihed i grundloven, end tilfældet er i dag.

Det mener vi også, ligesom det vil være naturligt til sin tid at supplere med en informationsfrihed i selve grundloven. Men det er altså samtidig værd at understrege en gang til, at sådanne forslag ikke er nødvendige for i dag at udvide ytringsfriheden, hvis det er det, vi vil.

Jeg skal ikke komme ind på ejendomsretten, for statsministeren har gjort rede for, at der altså ikke skal være fuld erstatning mere, og det har vi selvfølgelig fæstnet os ved. For mit eget vedkommende må jeg sige, at jeg umiddelbart er meget skeptisk med hensyn til dette med, at befolkningen skulle kunne komme med et forslag, men det synes jeg absolut er en diskussion værd. Det er også værd at se på, om der er nogle erfaringer fra andre gamle demokratier, som har forsøgt sig med dette.

Jeg henviser hr. Ole Sohn til § 26 i hr. Ole Sohns forslag, det er det, jeg er i færd med at diskutere i øjeblikket.

Der er i S' forslag forskellige ændringer af monarkens indflydelse, dronningerunder osv. Det er ikke noget, vi umiddelbart mener er noget, der skal ændres. Vi tager selvfølgelig gerne en diskussion om det.

Der foreslås lovråd. I det hele taget foreslås der jo nogle ændringer i forholdet mellem regering og Folketinget. Jeg vil godt sige for Venstre som landets ældste parlamentariske parti, at vi selvfølgelig er meget optaget af forholdet mellem Folketinget og regeringen, men vi er også optaget af, at et Folketing kan gøre et ansvar gældende over for en minister. Det er jo en lige så vigtig del af det parlamentariske system, som

det, at det er Folketinget, der står over ministrene.

Det havde været rart, hvis hr. Ole Sohn bare ville høre efter lidt af alt det, jeg nu står og siger, når han selv har efterlyst det, men det kan man ikke regne med. Men jeg fortsætter.

Vi mener, at det forplumrer ethvert parlamentarisk ansvar, hvis man indfører et lovråd. Den diskussion har vi jo haft under forskellige konferencer igennem årene, hvor jeg har siddet herinde. Jo dybere, vi tænker over det, jo mere uvilje har vi mod det. Vi mener, at det parlamentariske system forudsætter en klar ansvarsfordeling, klart forudsætter, at Folketinget kan gøre et ansvar gældende over for en minister.

Så er der et par interessante bestemmelser i § 57 og § 58, hvor borgerne som brugere skal have ret til i fællesskab og individuelt at have indflydelse på de offentlige tilbud og skal have ret til individuelt eller i fællesskab at øve indflydelse på deres arbejdsvilkår.

Det er jo klart, at hvis vi kommer i dybden med det, er det ikke sikkert, Venstre og SF er enige, men jeg fæstnede mig ved det, som også altid har været mit indtryk der, hvor vi sådan på tværs af partiskel har en fælles tilgang til tingene vedrørende det individuelle, nemlig at gruppe-majestæten ikke skal tyrannisere den enkelte, selv om den enkeltes selvstændighed selvfølgelig er i et fællesskab. Det kan hr. Ole Sohn jo svara på, altså om jeg er på rette spor, og om der er nogle synspunkter, vi kan være enige i.

Vi har som bekendt ikke nogen tanker om at ændre den danske folkekirkelige ordning. Jeg skal sige, at det tager jeg meget gerne en diskussion om, nemlig at den folkekirkelige ordning er den, der sikrer friheden bedst. Den evangelisk-lutherske kirke er den, der på alle måder sikrer skelnen mellem lov og evangelium bedst. Hvor der ikke er evangelisk-luthersk tale, sammenblandes religion og politik.

Kl. 18.00

Endelig foreslår man jo så en opdeling i A- og B-bestemmelser. Det er vi umiddelbart meget skeptiske over for, og jeg er som sagt også skeptisk over for, at det skulle være lettere at ændre grundloven. Men det tager vi selvfølgelig en diskussion om og ser på, hvad andre lande har. Vi ved godt, at det eksisterer i forskellige andre lande.

Så alt i alt er vi meget positive over for at få en diskussion om nogle af de her ting, og jeg vil opfordre medlemmerne af udvalget til, at vi prøver at begrænse os, for at vi også kommer lidt i

dybden med emnerne, men vi står i hvert fald ikke i vejen for gode drøftelser af, hvad medlemmerne end måtte ønske.

(Kort bemærkning).

Svend Auken (S):

Jeg ville bare benytte lejligheden til at kvittere for den, synes jeg, meget saglige og konstruktive måde, som ordføreren har taget imod de forslag, som Socialistisk Folkeparti har stillet, og som vi fra socialdemokratisk side har stillet. Det synes jeg lover godt for arbejdet. Vi ved, det her er en lang proces, vi ved, det kommer til at tage tid, og at vi ikke på forhånd er enige.

Nu nævnte man ejendomsretten før. Det kan jo blive et af de steder, hvor man kan få nogle meget vanskelige diskussioner. Men der er, tror jeg, andre områder, hvor vi er meget mere enige, og hvor diskussionerne vil afsløre, især hvis man følger fru Birthe Rønn Hornbechs råd om at holde sig til nogle bestemte temaer og ikke tage samtlige spørgsmål op, at vi kan nå meget langt. Så jeg vil gerne kvittere for en rigtig god ordførertale, som gjorde mig glad.

(Kort bemærkning).

Birthe Rønn Hornbech (V):

Jamen jeg takker igen.

(Kort bemærkning).

Søren Krarup (DF):

Jeg vil simpelt hen complimentere fru Birthe Rønn Hornbech for hendes pædagogiske sans, for det var et fremragende billede på, hvordan en forfatning skabes.

Den afgørende ændring i statsformen i forrige århundrede er fuldstændig rigtigt systemskiftet i 1901. Det er overhovedet ikke nedfældet. Parlamentarismen bliver ikke indført i grundloven i 1915, den kommer først i 1953, men den hersker, virkeligheden er der. Der skal man jo huske på, at det kommer efter en forfatningskamp, der begynder i 1875 og i den største bitterhed altså varer til 1901.

Der lader det sig gøre uden at skrive noget ned og uden det politisk korrekte sprogbrug at skabe en statsform, som fungerer upåklageligt, indtil den altså 50 år senere bliver skrevet ind i en grundlov. Det er et glimrende billede på, hvordan virkeligheden er, og derfor vil jeg nævne det over for venstrefløjens, for at de altså kan se, at det ikke er det korrekte udtryk. Det er virkeligheden, der er det afgørende.

(Kort bemærkning).

Birthe Rønn Hornbech (V):

Men også der kan jeg jo sådan set kun sige tak.

(Kort bemærkning).

Ole Sohn (SF):

Det er klart fremgået af dagens debat, at landet regeres, og at vi har folkestyre – det er der ikke nogen, der har anfægtet. Grunden til, at vi har rejst debatten, og for SF's vedkommende har gjort det op igennem 1990'erne, er et ønske om at få tilpasset grundloven til den virkelighed, vi lever i.

Der er der klart ikke enighed i Folketinget, men jeg synes, at fru Birthe Rønn Hornbechs tilgang til det arbejde, vi skal i gang med i grundlovsudvalget, måske kan føre til, ikke at vi bliver enige, men at vi kan få skabt grundlaget for den proces, der kan føre frem til en grundlovsændring. Den del syntes jeg var meget positiv.

Jeg synes også, det er interessant, og jeg glæder mig også til, at vi kan få nogle holdningsmæssige diskussioner om, hvor det er, man skal lægge vægten i en grundlov, fordi der da forhåbentlig er uenighed i Folketinget, når vi nu er så mange partier, og nogle konstruktive diskussioner, som munder ud i, at vi finder nogle fælles formuleringer på et tidspunkt, som har en bred dækning i Folketinget, hvad jeg tidligere nævnte er forudsætningen for, at det også får en bred dækning i befolkningen.

(Kort bemærkning).

Birthe Rønn Hornbech (V):

Hvis jeg nu skulle drille hr. Svend Auken fra tidligere, så kan jeg jo tilføje, at det er ethvert folketingsudvalgs helt suveræne ret at diskutere, hvad man vil. Jeg hørte hr. Svend Auken spørge statsministeren, om ikke man kunne drøfte det ene og det andet. Det bestemmer vi jo heldigvis selv – sagt venligt til hr. Svend Auken.

Formanden:

Hr. Svend Auken som ordfører.

Svend Auken (S):

Jeg tager ordet som ordfører for først og fremmest at kommentere SF's to forslag. Socialdemokratiet kan i det store hele støtte de to forslag. Beslutningsforslag nr. B 2 svarer i praksis til vores beslutningsforslag om at nedsætte en forfatningskommission. Vi håber meget, at det ved dagens afslutning vil være muligt at få flertallet i denne sal med på at nedsætte en sådan kommis-

sion, men forud går der en lang diskussion. Der er vi altså enige.

Kl. 18.05

Jeg synes, at lovforslag nr. L 4 er et stykke imponerende parlamentarisk arbejde. SF's tidligere gruppeformand hr. Aage Frandsen har skrevet sit eget gennemarbejdede og gennemsympatiske forslag til en ny grundlov.

Det er en moderne tekst med masser af fornuftige forslag. Tydeligvis er der tænkt meget over teksten og over bemærkningerne. Udgangspunktet er, at man fastslår folkestyret som det helt principielle fundament. Dernæst etablerer man med udgangspunkt i nutidens problemstillinger og gældende internationale aftaler og erklæringer et sæt moderne borgerrettigheder. SF vil både have gennemført politisk frihed og et sæt sociale og miljømæssige rettigheder.

Det første er man kommet virkelig godt fra, synes jeg. Det andet er også et godt forsøg, men undertiden virker det, som om man ønsker at indskrive SF's principprogram i grundloven, og det kan måske være vanskeligt at opnå den fornødne brede tilslutning til det. Men det skal ikke støde på modstand i Socialdemokratiet, der er masser af gode takter i det.

Langt de fleste af forslagene er spændende og værd at diskutere. Vi synes, det er en fremsynet tekst, men også en tekst, der tager udgangspunkt i den danske virkelighed. F.eks. respekterer man både monarkiet og den private ejendomsret, men både miljøet og det internationale engagement præger teksten, ligesom kravet om langt større åbenhed i forvaltningen står i fokus.

SF har en for mig lidt overraskende, men lad os endelig diskutere det, tro på, at folkeafstemninger er en suverænt mere demokratisk måde at afgøre spørgsmål på end f.eks. en almindelig parlamentarisk behandling.

SF har også en tro på, at man skal svække statsministerens mulighed for at opløse Folketinget og udskrive valg. Er det nu en klog ændring i et land, hvor mindretalsregeringer er dominerende? Der er mange andre enkeltforslag, som jeg i høj grad synes er værd at diskutere.

Socialdemokratiet er ikke gået i disse detaljer. Vi har ikke haft en Aage Frandsen til at skrive et fuldt udarbejdet forslag, men vi har prøvet at indsætte nogle pejlemærker, som ikke engang er en udtømmende liste:

Vi ønsker en grundlov, der tager udgangspunkt i demokratiet. Vi ønsker et moderne og mere omfattende katalog over borgernes sociale og politiske rettigheder sammen med den enkel-

tes ansvar over for fællesskabet, naturen og de kommende generationer. Vi ønsker en klarere definition af statsmagternes funktioner og kompetencer. Vi ønsker en synliggørelse af de politiske partier. Vi ønsker fuld åbenhed i forvaltningen. Vi ønsker at sikre fuld indsigt og kontrol fra Folketingets side med udenrigs- og sikkerhedspolitikken. Vi ønsker et mere tidssvarende monarki med lige arveret til tronen. Vi ønsker at sikre folkekirkens selvstyre og sikre religionsligheden. Vi ønsker nye regler for et moderne rigsfællesskab med ligestilling af de tre folk. Endelig vil vi gerne se kritisk på det nuværende system for grundlovsændringer.

Vi har altså vores pejlemærker, men der kan også være andre.

Det afgørende er, at vi kommer i gang med diskussionen, får identificeret en dagsorden, et sæt af opgaver og så får nedsat den forfatningskommission, som Socialistisk Folkeparti ønsker, og som vi i øvrigt også er enige med Det Radikale Venstre, og jeg går ud fra også Enhedslisten, om at der er behov for at få nedsat.

Jeg tror, at langt, langt ind i de nuværende regeringspartier er der mange, som er parate til at gå ind i sådan en konstruktiv drøftelse.

Formanden:

Tak til hr. Svend Auken. Så er det hr. Søren Krarup som ordfører.

Søren Krarup (DF):

I denne eftermiddags lange drøftelse af grundlov m.m. får jeg lyst til at begynde denne tredje og sidste del med et par bemærkninger om aktuelle forhold.

Først om den dom, som Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol for nylig afsagde om eksklusivaftaler: Jeg skal ikke gå ind på dommens indhold, selv om jeg for så vidt godt kunne have lyst til det. Men jeg synes, der er grund til at notere sig den betydning, som en sådan dom ved den overnationale domstol tildeles. Det er nemlig en given ting i vurderingen af dommens konsekvenser, at herefter må dansk lov ændres i overensstemmelse med dommen, som om dansk ret bestemmes af udlandet, som om en anden og højere ret end grundloven skal bestemme tingene i Danmark.

Kl. 18.10

Jeg synes, at der med denne dom og især dommens betydning for dansk lovgivning er tale om en ophævelse af grundlovens og den lovgivende magts stilling i Danmark, som vi må

og skal reagere imod, hvis der stadig væk skal være folkestyre og retssikkerhed i Danmark. Det var det ene.

Det andet er det angreb på grundlovens fundament, dvs. frihedsrettighederne, som den vserende historie om Jyllands-Postens tolv Muhammedtegninger indeholder. Når man nu ser danske diplomater formane Danmark og som ambassadøren i Saudi-Arabien udtale, at man har undervurderet den harme og krænkelse, som tegningerne har forårsaget ikke bare blandt muslimer i Danmark, men i hele den muslimske verden – det er citat fra Jyllands-Posten den 26. januar – så spørger jeg mig selv, hvor loyal den danske udenrigstjeneste i grunden er over for sit eget land.

En dansk ambassadør skulle naturligvis sige til den arabiske verden, at den undervurderer den betydning, som grundloven og frihedsrettighederne har i Danmark. Dette er en dansk udenrigstjenestes opgave og pligt i den nuværende situation. I stedet ser man danske ambassadører, både aktive og pensionerede, som taler den arabiske verdens sag imod Danmark.

Både det ene og det andet tilfælde vidner om en usikkerhed for ikke at sige en illoyalitet over for den danske grundlov, som de tre forslag – de to beslutningsforslag og det ene lovforslag, som vi har for os – sandt at sige bekræfter.

Ønskerne om nedsættelse af en forfatningskommission og en grundlovskommission siger jo ganske klart, at man ønsker grundlovens primat tilsidesat af menneskerettighederne. Og SF's grundlovsforslag udtaler det jo endnu klarere.

Jeg vil ikke bruge megen tid på dette grundlovsforslag, for vi har behandlet det tidligere, og jeg må sige, at jeg opfatter det mest som et skoletrik i politisk korrekthed blottet for originalitet, selvstændighed og virkelighedssans. Sidst pegede jeg som noget typisk for forslaget på § 14, der begynder med at proklamere højtideligt: »Enhver har ret til at tænke frit ... «.

Jeg spurgte dengang forslagsstillerne, hvem der egentlig kunne forhindre nogen som helst i at tænke frit. Jeg ser endnu Aage Frandsens ansigt for mig, da han overvejede mit spørgsmål. Jeg har jo derfor været nysgerrig efter at se, om der kom noget ud af Aage Frandsens og SF's tænsksomhed, og det gjorde der ikke, og dermed forekommer niveauet i dette grundlovsforslag mig at være karakteriseret. Det er ikke til at tage meget alvorligt som andet end et tidstypisk udtryk for venstrefløjens politiske korrekthed.

Socialdemokratiet er ikke SF, og hr. Svend Auken er ikke hr. Aage Frandsen eller hr. Ole Sohn, og der er mere vægt og dermed mere farlighed i hr. Svend Aukens og Socialdemokratiets forslag til folketingsbeslutning om nedsættelse af en forfatningskommission, men det ophæver ikke, at det er – jeg var lige ved at sige – samme ånd, som er i SF's forslag, om end disse forekommer mig temmelig åndløse.

Også her er det den abstrakte menneskerettighedstænkning, der bruges som brækjern imod vores eksisterende grundlov, sådan som det fremgår af bemærkningerne til punkt 2. Også her er der tale om dette skoleridt på abstrakte rettigheder til ophævelse af de konkrete foreliggende frihedsrettigheder, som grundloven giver os, jf. Menneskerettighedsdomstolens optræden vedrørende eksklusivaftaler.

Tydeligst bliver det i forslaget punkt 8, som vil skille stat og kirke for at sikre, hvad man kalder religionsligheden. Ifølge grundlovens § 4 har vi ikke religionslighed i Danmark, for den evangelisk-lutherske kirke er som bekendt den danske folkekirke og understøttes som sådan af staten.

Vi har religionsfrihed, ikke religionslighed i Danmark – og hvorfor? Af den ene simple grund, at det danske folks altovervejende flertal hører til den evangelisk-lutherske kirke. Derfor! Det er af folkelige grunde, ikke af kristelige grunde, at vi har en folkekirke.

I det danske folks hjem giver man det danske folk en forrettighed, naturligvis. Sådan behandler alle ordentlige familier deres børn. Grundlovens § 4 om folkekirken er simpelt hen et udtryk for den danske virkelighed.

Kl. 18.15

Denne respekt for virkeligheden vil Socialdemokratiet altså ophæve til fordel for ideologien om lighed. Jeg vil ikke tale om det fald i Socialdemokratiets forhold til den indfødte danske befolkning, som Bodil Kochs gamle parti dermed udtrykker, selv om det er tankevækkende nok, men jeg kunne ligefrem fristes til at spørge hr. Svend Auken, hvad han tror, hans forældre ville have sagt til dette brud med dansk folkelighed og dansk tradition.

Jeg vil i stedet konstatere, at Socialdemokratiet hermed identificerer sig selv som et sekterisk venstrefløjsparti milevidt fra den brede, folkelige bevægelse, det var i min og hr. Svend Aukens ungdom, H.C. Hansens parti, Hans Hedtofts parti, den Hedtoft, hvis sidste ord til Birgit Tengroth før hendes og Jens Otto Kragss afrejse

til New York lød: Husk nu at gøre Danmark ære. Fornemme ord fra en statsminister, der vidste, hvad det at være Danmarks statsminister forpligtede til. Hvor pinligt at se, hvordan Socialdemokratiet i dag kører en linje, der er ren ideologi og står i et pinagtigt misforhold til det folk og den folkelighed, der kommer til udtryk i den danske folkekirke, der nu i ideologiens navn skal rives løs fra folket for at blive tyranniseret af ideen om religionslighed i stedet for religionsfrihed.

Socialdemokratiets indre forhold er ikke mit anliggende, men i anledning af dette forslag og som tilskuer til de nuværende stridigheder i partiet kan jeg ikke lade være med at sige: I ligger, som I har ret. Det er en simpel følgerigtighed, at et sådant forslags misforhold til den danske virkelighed besvares af den danske befolknings mistillid til Socialdemokratiet. Når den politiske korrekthed med alle sine abstrakte rettigheder og definitioner bliver gjort til dagsordenen, forsvinder naturligvis respekten for den daglige virkelighed i dette land. Det er det, der har fået konsekvenser, og jeg må tilstå, at jeg kan tilføje: Med rette.

Vi ser frem til udvalgsbehandlingen, men vi siger nej til alle de tre forslag, som er til behandling her.

(Kort bemærkning).

Svend Auken (S):

Jeg skal nok svare på hr. Søren Krarups, synes jeg, noget bizarre fremstilling af vores forslag vedrørende folkekirken, men jeg vil vente, til jeg skal komme med en samlet kommentar til de bemærkninger, der er faldet.

Angående spørgsmålet om ytringsfrihed: Mener hr. Søren Krarup virkelig, at man gør vold på ytringsfriheden, hvis man kritiserer andres ytringer? Hvis man f.eks., som Bill Clinton siger, offentliggør nogle stærkt antisemitiske tegnninger, kan det godt være, de er lovlige og i overensstemmelse med ytringsfriheden, og så må man selvfølgelig værne om ytringsfriheden, men kan man ikke tage afstand fra antisemitiske ytringer uden at krænke nogens ytringsfrihed?

Hr. Søren Krarup gør i hvert fald ofte brug af den form for ytringsfrihed, som består i at kritisere andres ytringer, og hvad forkert er der i det? Hvad forkert er der i, at man siger: Vi synes ikke om ytringer, der krænker andre menneskers religion og andre menneskers selvforståelse? Vi synes hverken om antisemitiske eller antimuslimske tegnninger, eller hvad det nu kan væ-

re, og hvor i det er der nogen krænkelse af ytringsfriheden?

(Kort bemærkning).

Søren Krarup (DF):

Nu er jeg ikke ganske klar over, hvad det er, hr. Svend Auken hentyder til, men jeg er klar over, at det er de 12 Muhammedtegninger, han taler om, og jeg vil sige, at det er en helt, helt afgørende strid. Det er et kultursammenstød, hvor der er tale om, at det helt afgørende i dette land, nemlig retten til at skrive og ytre sig frit – den ret, som udspringer af en kultur, der forstår, at der ikke findes nogen hellig lov, der kan ophæve den enkeltes frihedsrettigheder – er stillet over for en fundamentalistisk lovreligiøs kultur, der simpelt hen vil forbyde det.

Jeg må tilstå, at i dette spørgsmål synes jeg ikke, man skal udtrykke sig den mindste smule uklart, og jeg er dybt taknemlig for, at vi har en statsminister, der ved, hvad sagen drejer sig om, og som forsvarer Danmarks afgørende position på en sådan måde, at der ikke er den ringeste tvivl om det. Én indrømmelse, én vigen tilbage på dette punkt, og vi ville have set det næste angreb. Det hele ville være i skred, og vi ville være i færd med at begive os ind i den lovreligiøse fanatisme og undertrykkelse af friheden, der jo ligger i islam.

Kl. 18.20

(Kort bemærkning).

Svend Auken (S):

Jeg spurgte om ytringsfriheden – friheden til at ytre sig, som vi er enige om, også selv om der kan komme meget ubehagelige ytringer. Den frihed står vi vagt om, den er vi fælles om, og her må vi ikke vige en tomme. Men gælder der ikke også en tilsvarende frihed til at tage afstand fra ytringer og gå op imod ytringer, som man føler er krænkende?

Bill Clinton, som har udtalt sig meget kritisk om den sag, hr. Søren Krarup nu bringer ind i billedet, siger: Hvad nu hvis det havde været antisemitiske tegninger? Vi har jo i historiens løb set masser af antisemitiske tegninger. Det kan da godt være, det har været lovligt at bringe dem, og så skal man selvfølgelig værne om ytringsfriheden, men skal man ikke tage afstand fra dem?

Jeg spørger altså til den konkrete sag. Jeg spørger til ytringsfriheden, for vi diskuterer grundloven og om det at tage afstand fra ytringer, som man finder krænkende, er udtryk for, at man krænker en andens ytringsfrihed.

(Kort bemærkning).

Søren Krarup (DF):

Jeg må tilstå, at jeg overhovedet ikke forstår spørgsmålet. Refererer det til noget som helst, jeg har sagt? Det, jeg har talt for, er en grundlov, der netop respekterer frihedsrettighederne, og det, vi ser i dag, er et angreb på frihedsrettighederne fra en muslimsk verden, der på grund af sit lovreligiøse udgangspunkt intet kender til de rettigheder.

Jeg begriber overhovedet ikke hr. Svend Aukens spørgsmål, for det har overhovedet ikke nogen relevans i forhold til det, jeg har sagt. Jeg hævder, at det, sagen drejer sig om i dette afgørende kultursammenstød med den muslimske verden, vi netop nu står midt i, netop er frihedsrettighederne, som jo til syvende og sidst udspringer af en kristen forståelse af samfundet som noget, der hører under kejseren og ikke under en hellig koranlov.

Så kan jeg ikke lade være med at sige, at i forbindelse med antisemitisme osv. tror jeg ikke, det var nogen tilfældighed, at Adolf Hitler ifølge Speers erindringer beklagede dybt, at Europa var blevet kristent og ikke muslimsk, for det ville have været meget, meget bedre for os alle sammen.

(Kort bemærkning).

Niels Helveg Petersen (RV):

Jeg hæftede mig ved hr. Søren Krarups udtalelser om medarbejdere i udenrigstjenesten. Også jeg har set ambassadør Klingenberg's udtalelser, og det eneste problem, der er i dem, er, at ambassadøren har ret i, at man har undervurderet den virkning, tegningerne ville få i den muslimske verden. Han har også udtalt, at der ikke lå tilstrækkelig eftertanke bag offentliggørelsen af tegningerne, og også det mener jeg ambassadør Klingenberg har ret i.

Men når jeg tager ordet, er det, fordi jeg vil anfægte hr. Krarups udtalelser om, at Udenrigsministeriets tjenestemænd og andre tjenestemænd ikke udfører deres opgaver med respekt for den danske grundlov og for hele vor politiske tradition. Det gør de i allerhøjeste grad.

(Kort bemærkning).

Søren Krarup (DF):

Jamen det vil jeg da meget håbe de gør, men jeg er som sagt kommet i tvivl ved at se deres adfærd i denne sag. Det er jo klart, at den danske udenrigstjenestes opgave er at sige klart og umisforståeligt over for den muslimske verden,

at her er der noget, der overhovedet ikke står til diskussion i Danmark.

Det er simpelt hen vores sine qua non, vores eksistensbetingelse, der er anfægtet. Derfor må vi stå ubetinget fast, og det må den arabiske verden forstå. Det forstår den ikke, fordi den lever i den kultur, der ikke kender til det, vi kalder sekularitet/verdslighed, men det er den danske udenrigstjenestes opgave at sige det til dem, og når jeg kan læse, at den danske ambassadør i Saudi-Arabien tager muslimerne parti og siger, at man undervurderer den harme og krænkelse, som tegningerne har forårsaget, kan jeg kun sige, at det er hans opgave at sige til muslimerne: I undervurderer den harme og krænkelse, som jeres reaktion forårsager i Danmark. Det er den danske udenrigstjenestes opgave.

(Kort bemærkning).

Niels Helveg Petersen (RV):

Regeringen har lige bebudet en storstilet diplomatisk indsats i den arabiske verden for over for regeringerne at gøre rede for, at det ikke er en særlig dansk værdi at vise mangel på respekt for andres religion. Det er meget vigtigt at bringe dette budskab, og jeg er helt sikker på, at dette budskab, som også er hovedbudskabet, skal udenrigstjenesten nok vide at fremføre.

Kl. 18.25

(Kort bemærkning).

Søren Krarup (DF):

Mangel på respekt? Jeg synes, man må sige, at det, der først og fremmest er sagen i dette spørgsmål, er, at man via trusler og vold søger at ophæve den frihed, vi har som noget grundlæggende.

Forholdet er jo, at Jyllands-Postens aktion ud-sprang af den selvcensur, den frygt, som førte til, at danske tegnere gud bedre det ikke turde tegne et billede af Muhammed her i landet. Det er en så stor trussel imod vores frihedsrettigheder, at jeg priser Jyllands-Posten højt, fordi den handlede, som den gjorde, og det er naturligvis en dansk udenrigstjenestes opgave at sige dette til omverdenen i stedet for at begynde at moralisere over for os og f.eks. tage Politikens parti og sige: Det er forfærdeligt, at man overhovedet ikke viser respekt. Nej, det er netop at vise respekt for andre, at man taler frit til dem.

Jeg kan ikke lade være med at tænke på, hvordan den danske folkekirke er blevet behandlet her i landet i tegninger og ord. Hvad var det, Hans Kirk skrev i 1920'erne om det at stri-

des med kristne? Det er som at fange rotter! Og hvad er der i øvrigt ikke sagt af grovheder om kristendommen? Men pludselig skal det være noget forfærdeligt at tale frit til muslimerne.

Vi har fra Dansk Folkepartis side fremsat et forslag om at ophæve blasfemiparagraffen, og jeg tør sige, at dette spørgsmål understreger aktualiteten af vores forslag.

Formanden:

Tak til hr. Søren Krarup. Så er det fru Pia Christmas-Møller som ordfører.

Pia Christmas-Møller (KF):

Foranlediget af den forrige ordfører må jeg indlede med et par bemærkninger, som jeg ellers ikke havde tænkt mig skulle være nødvendige i denne grundlovsdebat, men den mistænkliggørelse af danske diplomater og embedsfolk, som vi netop har været vidne til, kan ikke stå uimodsagt.

Det er helt uacceptabelt, at de mennesker, som netop i disse timer og i disse døgn kæmper alt, hvad de har lært, med de bedste evner og de bedste loyale ideer om at beskytte Danmarks interesser, skal have en kniv i ryggen her fra Folketingets talerstol under denne debat; det kan jeg ikke stiltroende være vidne til. Påstanden om, at disse fremragende embedsmænd skulle gå andres ærinde, må og kan ikke stå uimodsagt. Dette være sagt som indledning til min ordførertale.

Jeg har egentlig ikke tænkt mig at gå ind i en nærmere diskussion om den konkrete sag, for jeg mener sådan set, den falder langt uden for dagsordenens punkter. Dette er et statement fra mig, og det må behandles som sådan.

Men nu til, hvad jeg egentlig havde tænkt mig at sige:

De tre forslag, vi nu har til behandling, er nøjagtige genfremsættelser af tidligere fremsatte forslag, og der er, set med Det Konservative Folkepartis øjne, ikke sket væsentlige ændringer af forudsætningerne, hvorfor vi ikke har ændret opfattelse af forslagene, som jo alle tager sigte på at sætte gang i en omfattende grundlovsrevision. Man kan heller ikke hævde, at der siden sidst er opstået et folkeligt krav og pres i den retning, til trods for at der har været mange forsøg på at løbe en folkelig debat i gang. Den er stort set udeblevet, og det er vel i og for sig i sig selv en slags signal til os om, at tiden endnu ikke er moden.

Grundloven er vores vigtigste lov, fordi det er den lov, der sætter rammerne for vores samfundsform, vores demokratiske styreform og vores monarki. Den holdes i live ved at blive brugt, ved at blive værdsat og ved at blive debatteret. Den skal være langtidsholdbar, fordi det giver stabilitet, og det kræver, at den både skal være rummelig og præcis – præcis, fordi den skal sikre borgerne en række rettigheder over for staten, og rummelig, fordi den skal give plads til udvikling og dermed også være robust.

Som jeg allerede har sagt tidligere i dag, mener Det Konservative Folkeparti ikke, at der er et presserende behov for at gennemføre omfattende grundlovsændringer. Sproget er måske lidt gammeldags, men det i sig selv kan ikke bære den omfattende procedure, som skal til for at gennemføre en grundlovsændring.

Tænk bare på, hvilken udvikling den grundlov har givet plads til. Hvad er der ikke sket i det danske samfund siden 1953? Tænk på den teknologiske udvikling og tænk på den internationale udvikling.

Lad mig nævne, at grundloven har givet plads for, at vi uden problemer har kunnet deltage aktivt i internationalt samarbejde, og at vi har kunnet tiltræde internationale konventioner med retlig virkning. Lad mig nævne et par stykker af dem, nemlig FN's konvention om borgerlige og politiske rettigheder og FN's konvention om økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder, som begge er fra 1966. Disse retligt og juridisk bindende konventioner bygger på FN's verdenserklæring om menneskerettigheder fra 1948, som ikke umiddelbart var retligt bindende.

Kl. 18.30

Tænk også på, hvordan grundloven har givet plads for, at vi i 1972 kunne stemme os ind i EF, og hvordan vi har kunnet deltage i den europæiske udvikling i EU, der siden har ført til en hevelse af det delte Europa, som anden verdenskrig efterlod. Og tænk bare på, hvordan vi har deltaget i så vel fredsbevarende som fredsskabende aktiviteter verden over. Jo, der er sket rigtig meget i de godt 50 år, der er gået siden sidste grundlovsrevision, og det har der været plads til.

Men grundloven skal først og sidst sikre borgerne mod overgreb fra magtapparatet, magthaverne. Grundloven skal sikre en balance mellem borgerne og staten, og grundloven er derfor og skal fortsat være totalt farveblind, når det gælder den personlige frihed, og når det gælder den

personlige og private ejendomsret. Det er og skal fortsat være ukrænkelige rettigheder.

Helt på samme sæt og vis er og skal grundloven fortsat være totalt farveblind, når det gælder den lige og almindelige valgret, den fundamentale ytringsfrihed og den tolerante religionsfrihed. Nærings- og foreningsfriheden er lige så konstituerende for vores demokratiske folkestyre.

Det er alt sammen rettigheder, som er garanteret i vor nuværende grundlov, og deres værdi for den enkelte sikres, når de bliver plejet og vogtet i det daglige. Det sker ved en løbende overvågning, ved løbende lovgivning og ikke mindst ved løbende håndhævelse. I det daglige arbejde må vi også som lovgivere kæmpe for at give de pæne ord og rigtige målsætninger liv for den enkelte borger, men det kræver ikke en ny grundlov.

I SF's bud på en ny grundlov har man indarbejdet menneskerettighederne. Hertil er at sige, at det er unødvendigt for borgernes retssikkerhed, for sagen er jo, at allerede i dag er menneskerettighederne fuldt og umiddelbart gældende, og at mennesker rent faktisk har glæde af disse rettigheder, så vi så sent som med Menneskerettighedsdomstolens afgørelse i sagen om eksklusivaftaler. Foreningsfriheden blev her til stor glæde for Det Konservative Folkeparti fastslået som en klar rettighed, og forbedringer på det sociale og retssikkerhedsmæssige område er og skal være temaer i det daglige politiske arbejde.

Med andre ord: Vi har temmelig svært ved at se, at der på nuværende tidspunkt er behov for en gennemgribende grundlovsrevision, og der skal altså være et klart behov, før vi er parat til at sætte det omfattende revisionsarbejde i gang.

Angående Socialdemokraternes forslag om at indføre religionslighed må jeg sige klart fra. Religionsfrihed, ja, men ikke lighed. Vi Konservative mener ikke, at der er perspektiv i at nedprioritere folkekirkens position i det danske samfund.

Alt i alt må vi altså afvise alle tre forslag.

Formanden:

Der er et par korte bemærkninger til ordføreren. Først hr. Svend Auken.

(Kort bemærkning.)

Svend Auken (S):

Det er ikke den sidste del af ordførerens indlæg, som mildest talt hviler på en misforståelse af vo-

res forslag, der giver mig anledning til at tage ordet, men den del skal jeg nok kommentere, når jeg får ordet som ordfører for forslagsstillerne. Nej, det er de første ord, som ordføreren sagde.

Jeg vil gerne sige, at de ord er jeg hundrede procent enig med ordføreren i – hundrede procent enig! Danske diplomater skal, ofte under meget besværlige forhold, varetage den vigtige opgave, det er at give udtryk over for andre landes myndigheder for danske synspunkter og danske interesser og danske vurderinger og hjælpe danske virksomheder og i det hele taget de danskere, der befinder sig i de pågældende områder, og de skal ikke undsiges fra Folketingets side, heller ikke i fjernsynet af ordførere eller andre.

Jeg synes, det er modigt, at en repræsentant, endda en fremtrædende repræsentant for regeringspartierne siger det så tydeligt og så klart, og jeg er faktisk meget, meget glad for, at det sker. Tak for det!

(Kort bemærkning).

Pia Christmas-Møller (KF):

Tak for bemærkningen.

(Kort bemærkning).

Morten Messerschmidt (DF):

Jeg vil vælge den lidt modsatte tilgang til samme emne.

Allerede det, at man bliver rost af hr. Svend Auken, må vel give årsag til, at man som konservativ ordfører endnu en gang tænker over, hvad det egentlig er, man har sagt, og jeg kunne godt tænke mig at høre, om det virkelig er rigtigt forstået, at fru Christmas-Møller finder det fuldstændig berettiget, at uanset hvad regeringen siger, runder ambassadører rundt i Mellemøsten, med deres egen dagsorden, som vi har set i hvert fald et enkelt eksempel på. Er det virkelig den indstilling, Det Konservative Folkeparti har til det udstationerede embedsapparat?

(Kort bemærkning).

Pia Christmas-Møller (KF):

Nej, det er ikke Det Konservative Folkepartis opfattelse af det udstationerede embedsapparat, og det er heller ikke min personlige opfattelse. Tværtimod er det vores opfattelse, at vore diplomater og embedsmænd gør deres yderste for at løse op for det spændte forhold i en meget vanskelig situation.

(Kort bemærkning).

Morten Messerschmidt (DF):

Det er jeg i hvert fald glad for at få helt på plads, og for at få trukket en streg i sandet vil jeg gerne gå lidt videre.

Vi er altså enige om, at der skal være fuldstændig kongruens mellem den politik, danske ministre fører, og den politik, danske diplomater i udlandet fører. Det duer ikke, at to personer siger noget forskelligt. Det er ikke hvem som helst, jeg spørger, det er faktisk en repræsentant for udenrigsministerens parti, så det er jo ikke helt ligegyldigt, hvilket svar vi får. Men bare for at få det helt på det rene: Det er trods alt en ret relevant del af diplomatiets funktion, at der er kongruens mellem det, Danmarks regering mener, og det, regeringens repræsentanter i udlandet måtte mene. Er det ikke korrekt?

(Kort bemærkning).

Pia Christmas-Møller (KF):

Selvfølge skal der være kongruens, og vore diplomater og embedsfolk arbejder også efter bedste evne og vurdering ud fra den politik, regeringen har lagt. Det er et meget loyalt diplomati, Danmark har, folk gør deres yderste under ekstremt vanskelige forhold, og jeg synes ærlig talt ikke, det klæder hverken Dansk Folkeparti eller hr. Morten Messerschmidt at stikke knive i ryggen på de mennesker, der netop i disse timer gør deres bedste under meget vanskelige forhold. Det tager jeg i hvert fald afstand fra.

Formanden:

Tak til fru Pia Christmas-Møller, og så vender vi tilbage til emnet med en ny ordfører. Hr. Niels Helveg Petersen.

Niels Helveg Petersen (RV):

Også jeg vil gerne sige tak til fru Pia Christmas-Møller for hendes indlæg.

Først vil jeg gerne sige tak til SF for at have genfremsat sit udspil, det egentlige grundlovsforslag. Det har været behandlet før, det er meget omfattende, og tiden tillader ikke at gå i detaljer med det, men også jeg vil gerne sige tak til SF for det arbejde, der er lagt i det til inspiration for os andre.

Jeg vil beskæftige mig mest med forfatningskommissionen. Jeg er enig i, at når der skal ned sættes en forfatningskommission, er det både ønskeligt og nødvendigt, at et bredt flertal i Folketinget står bag det, og jeg er også enig i, at når det skal ske, skal der udarbejdes et kommissori-

um for arbejdet, som anviser, i hvilken retning en revision skal gå, og hvilke emner der skal indgå i arbejdet. Det skal der også være betydelig enighed om, så jeg ser SF's og Socialdemokratiets forslag til nedsættelse af en forfatningskommission som en bestræbelse, jeg helt og fuldt kan støtte.

Der vil selvfølgelig altid blive diskussion om, hvordan kommissoriet skal være, og i den forbindelse er der et par ting, jeg har lyst til at sige, især om Socialdemokraternes forslag, som er det mest specifikke.

Jeg vil gerne problematisere et par af punkterne. Jeg vil for det første problematisere, at man gør det lettere at ændre grundloven. Vel er det svært at ændre den danske grundlov, men jeg tror, man skal være klar over, at når det kommer dertil, at der skal afholdes folkeafstemning, er danskerne altså glade for at deltage.

Kravet om 40 pct. jastemmer tror jeg ikke bliver det vanskeligste at opfylde ved en grundlovsrevision. Det bliver snarere, om flertallet siger ja eller nej, men at mere end 80 pct. vil stemme, er jeg helt overbevist om. Det har de folkeafstemninger, vi har haft i tidens løb, jo også vist. Den seneste om euroen havde måske hele 90 pct.s deltagelse, så vi skal nok få folk til at møde frem og stemme. Forfatningsspørgsmål er noget, der interesserer danskerne, når de bliver sat på dagsordenen, så jeg mener ikke, det er påkrævet, og jeg tror, det i sig selv vil lægge gift for en grundlovsændring, hvis man svækker kravene til fremtidige grundlovsændringer.

Jeg vil også gerne problematisere – jeg har diskuteret dette emne med hr. Svend Auken – forslaget om, at Folketingets formand skal lede regeringsdannelsen. Det er jeg ikke så sikker på er en god idé, for det vil jo med det samme politisere valget af folketingsformanden efter valget, og derfor tror jeg ikke, det forslag løser noget problem.

Det nuværende system med dronningerunden, hvor dronningen og hendes medhjælpere skal lægge sammen på regnemaskinen, hvor mange der står bag en anbefaling af den ene eller den anden, har sådan set fungeret aldeles træffeligt. Det er også interessant, at da der var diskussion om regeringsdannelsesproceduren i forbindelse med Schlüterregeringens fratræden, spillede kronen jo en vigtig og, synes jeg, sympatisk rolle i hele diskussionen.

Kl. 18.40

Jeg vil også gerne problematisere – men det er sikkert, fordi jeg er noget miljøskadet – forslaget

om at ændre grundlovens § 19. Grundlovens § 19 siger, at det er regeringen, der handler på rigets vegne i mellemfolkelige anliggender, men vel at mærke således, at regeringen forud for beslutninger af større rækkevidde rådfører sig med Det Udenrigspolitiske Nævn, og her mener jeg sådan set man har fundet en god balance mellem to vigtige hensyn. Det ene hensyn er, at vi har en interesse i, at regeringen kan handle i udenrigspolitiske spørgsmål, og det andet hensyn er, at regeringen selvfølgelig hele tiden skal være i overensstemmelse med Folketinget. Det er ikke nemt at finde nogen bedre løsning.

Det har været fremme i diskussionen, at fordi den nuværende grundlov er så gammel, har der faktisk udviklet sig nogle meget vigtige rettsædvaner, som ligger uden for grundloven. Senest har Højesteret meget præcist og tydeligt tiltaget sig prøvelsesretten. Der står ikke noget om prøvelsesretten i den nuværende grundlov, det har været antaget, at Højesteret har den, men Højesteret har først brugt den for ganske nylig, og i dag må det betragtes som en meget veletableret forfatningsretlig sædvane, at Højesteret har prøvelsesretten. Bør det ikke stå i grundloven?

Tilsvarende: Bør reglerne for Folketingets Europaudvalg ikke være fastsat i grundloven? Jeg mener, det er meget vigtigt, at den procedure, der er fastlagt, kan genfindes i grundloven, for den er faktisk også ved at være en forfatningssædvane. Endelig er der et oplagt eksempel med Finansudvalget og Finansudvalgets beføjelser, som heller ikke er beskrevet i grundloven.

Det er tre betydelige mangelsituationer, som jeg synes man bør være opmærksom på. Det drejer sig ikke kun om at ændre grundloven, det drejer sig også om at tydeliggøre grundloven på de områder, hvor der allerede er fremvokset retsforfatningssædvaner.

Så vil jeg godt blande mig lidt i diskussionen om forskellen mellem frihedsrettigheder og økonomiske og sociale rettigheder. Jeg er enig med statsministeren i, at der er en forskel. Når vi diskuterer frihedsrettighederne – ytringsfrihed, forsamlingsfrihed, og hvad de nu hedder alle sammen – kan domstolene jo efterprøve spørgsmålet og tage stilling til, om rettighederne er krænkede eller ej, men det kan de derimod dårligt, når det drejer sig om de økonomiske og sociale rettigheder – jo, hvis man formulerer sig, som man gør vedrørende retten til fri undervisning, kan de gøre det, men når man formulerer sig som i § 75 vedrørende retten til arbejde, kan de ikke.

Der er altså den typiske forskel på frihedsrettighederne og de økonomiske og sociale rettigheder, at de første kan efterprøves ved en domstol, mens de andre ikke kan det, og det er netop kernen i den sag, som hr. Krarup fremhævede, nemlig afgørelsen ved Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol vedrørende eksklusivaftaler. Her har vi en afgørelse, som burde være lige efter hr. Krarups kagebrog, nemlig en afgørelse, som tager stilling til, hvilke frihedsrettigheder man har i sit arbejdsliv. Det var ikke et spørgsmål om de økonomiske og sociale forhold, men netop om frihedsretten, Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol tog stilling til, så det undrer mig ærlig talt, at hr. Krarup bringer den sag frem. Her har vi da netop et eksempel på, at en domstol uden for landets grænser tager frihedsrettighederne helt alvorligt, og det får selvfølgelig betydelige virkninger her i landet.

Jeg glæder mig til, at vi i Grundlovsudvalget skal behandle de to beslutningsforslag og SF's grundlovsforslag, og jeg synes, der er lagt op til, at vi kan få et positivt og frugtbart udvalgsarbejde.

(Kort bemærkning).

Svend Auken (S):

Tak for de tænksomme ord.

Jeg vil komme tilbage til nogle af ordførerens bemærkninger senere hen, men jeg har dog to spørgsmål ved denne lejlighed, og det ene går på, at en del af vores inspiration til at give disse pejlemærker – som jo ikke er udtømmende – er, hvordan man gør i Sverige og Norge, som jo er lande, vi kan sammenligne os med. De er også kongeriger med en lang demokratisk tradition, både når det drejer sig om ændring af grundloven, og når det drejer sig om regeringsdannelse, så derfor synes jeg, der er megen inspiration og også mange gode erfaringer at hente i de andre nordiske lande, og derfor er mit ene spørgsmål: Er det egentlig ikke en meget rimelig fremgangsmåde?

Kl. 18.45

Det andet er om grundlovens § 19. Jeg husker, at da vi i sin tid sad og lavede reglerne omkring markedsudvalget, hørte man netop de argumenter fremført, som hr. Niels Helveg Petersen nævnedes: at det ville skabe en meget dårlig situation, hvis Folketinget skulle ind og have en besluttende myndighed og give mandater osv. Det bøjede hverken hr. Niels Helveg Petersen eller jeg eller Folketinget os for i sin tid, og vi har fået en ordning, der nu har eksisteret i over 30 år.

Hvorfor skulle man ikke have en tilsvarende ordning på hele udenrigspolitikens område?

Hr. Niels Helveg Petersen var inde på, at han måske var erhvervsskadede. Jeg tror ikke, den teori er helt forkert.

(Kort bemærkning).

Niels Helveg Petersen (RV):

Jeg vil gerne sige til hr. Svend Auken, at jeg problematiserede det og mener, at der ligger en lang og vanskelig diskussion foran os om netop nogle af disse finere nuancer i vores forfatningsliv.

Hvad det første spørgsmål angår, om formændene, så finder jeg, at det nuværende system fungerer glimrende. Og netop det, at det er råd, man giver til majestæten, forhindrer, at partierne giver, hvad skal vi sige, perfide råd. Det opfattes jo sådan, at man bringer tronen ind i selve regeringsdannelsen, og der har jo udviklet sig en skik, hvor de politiske partier er yderst forsigtige med, hvilken type råd de giver. De skal være entydige, og de skal kunne kvantificeres, om man så må sige.

Jeg er bange for, at hvis det er en af vore egne – jeg undskylder; det er ikke den nuværende formand, jeg specielt tænker på – som skal lede disse forhandlinger, kan der jo nemt komme en mistanke om, at der indgår partipolitiske overvejelser i selve regeringsspillet, og det er det, som jeg problematiserer.

Det andet er jeg sådan set enig i. Jeg mener, at der er forskelle her, men dem kan vi diskutere i det videre forløb.

(Kort bemærkning).

Morten Messerschmidt (DF):

Jeg vil gerne vende blikket imod lovforslaget om en ændring af grundlovens § 2 og spørge: Når hr. Helveg Petersen så klart siger, at i forbindelse med dronninge- eller kongerunder ønsker hr. Helveg Petersen at fastholde den model, man har i dag, hvordan hænger det så sammen med, at hr. Helveg Petersen ønsker monarkiet ud af § 2 i grundloven? Der er vel en dybere tanke i, at man prøver på at afsondre de to instanser. Kunne hr. Helveg Petersen elaborere det?

(Kort bemærkning).

Niels Helveg Petersen (RV):

Det er såre simpelt, for vi har ikke foreslået monarkiet ud af § 2. Hvis hr. Messerschmidt læser den bestemmelse, som S og R har foreslået, så står der udtrykkeligt, at vi foreslår, at Danmark er et monarki. Så det er på ingen måde tænkt ud

eller skrevet ud af vores forslag. Derfor undrer jeg mig lidt over spørgsmålet.

Formanden:

Tak til hr. Niels Helveg Petersen. Og så er det fru Line Barfod som ordfører.

Line Barfod (EL):

Grundloven er, som navnet jo siger, den helt grundlæggende lov. Det er den, der fastsætter rammerne, herunder også, som vi var inde på tidligere i debatten, at det er grundlovens formål at indskrænke magten og lægge begrænsninger på, hvad et folketingsflertal kan vedtage, for at borgerne kan leve i størst mulig frihed.

Vi synes fra Enhedslisten side, at der derfor i dag i høj grad er brug for en grundlovsændring, så vi kan få en grundlov, der i større omfang kan lægge begrænsninger på, hvad et folketingsflertal kan vedtage, sådan at borgerne kan få flere frihedsrettigheder, kan leve i større frihed, end den, vi er sikret i dag. Derfor støtter vi også, at der skal nedsættes en kommission, som kan arbejde med forskellige emner inden for grundlovsændringer, som kunne sikre, at der kom en debat i befolkningen.

Det er jo tydeligt at se, at det er der ikke flertal for, så vi håber, at det grundlovsudvalg, der så kommer her i Folketinget, kan få gang i det arbejde, sådan at vi, når vi engang får et andet flertal, har nogle emner linet op til, at vi skal arbejde videre i forhold til en grundlovsændring, for det er jo et projekt, der strækker sig over flere år.

SF har jo så også fremsat et forslag med en række konkrete bestemmelser. Jeg skal ikke gå ind i de enkelte, men bare sige, at vi er enige i mange af dem, og så er der nogle, vi er uenige i. F.eks. vil SF opretholde monarkiet, og det er ikke lige vores kop te, vi synes, det skal afskaffes. Men der er mange ting, som kan bruges som udgangspunkt for en videre debat.

Kl. 18.50

Det, vi synes, vi skal kigge på, når vi skal se på, hvor det er, der er behov for at ændre grundloven, er, som det er fremgået af debatten, at vi skal have en grundlov, der passer til verden i dag, også sprogligt.

Vi har behov for at se på, hvordan vi tilpasser grundloven, også i forhold til Grønland og Færøerne, og diskutere de overvejelser, der er om større grad af selvstyre og måske en dag selvstændighed.

Der er hele spørgsmålet om EU, hvor der konstant overføres suveræniteten, og endda – senest med miljødommen fra EF-Domstolen – i endnu større omfang, end selv regeringen har ønsket.

Vi mener, der er brug for at afskaffe monarkiet, så vi ikke har et system, hvor der er nogle, der fødes til bestemte embeder.

Vi mener, der er behov for at adskille kirke og stat.

Især mener vi, at der er behov for at sikre en lang række frihedsrettigheder, sikre, at noget af det, der i dag kun er sikret gennem internationale menneskerettighedskonventioner, også bliver skrevet ind i vores grundlov.

Vi mener også, at der er nogle kollektive rettigheder, frihedsrettigheder, som der er behov for at få skrevet ind, bl.a. strejkeretten. Hvis man føler, at ens rettigheder bliver gået for nær, skal man have ret til at strejke, og det bør være sikret i en grundlov.

Hele spørgsmålet om retfærdig rettergang mener vi også skal være sikret med en grundlov. Vi mener, der burde være et forbud mod hemmelig retspleje, sådan som det er indført både over for asylsøgere og med rockerloven over for en række forskellige mennesker.

Vi mener, det burde være oplagt, at i en moderne grundlov skal der være et forbud mod tortur og et forbud mod dødsstraf.

Vi mener, at ligestillingen burde sikres i grundloven. Der har jo været meget debat om ligestilling i forhold til tronfølge. Vi mener, det er en kæmpe mangel, at vores grundlov ikke sikrer ligestilling, at det overhovedet ikke er nævnt i grundloven.

Herunder mener vi også, det er på tide, at vi sikrer ligestilling i forhold til forsørgelse. I dag er det jo sådan, at man stadig kan risikere at være afhængig af sin ægtefælles indkomst. Der er mennesker, der oplever, at de f.eks. kommer ud for en arbejdsskade; det tager lang tid at få den behandlet, så de falder for 52-ugers-reglen i sygedagpengereglerne; så skal de på kontanthjælp, men fordi de er gift, kan de ikke få kontanthjælp, og så står de fuldstændig uden indkomst og er afhængig af deres ægtefælle.

Det er der ikke mange der synes hører hjemme i et moderne samfund, hvor der skulle være ligestilling mellem kønnene. Og derfor burde vi sikre i grundloven, at der også på dette punkt kommer en reel ligestilling, så man har ret til hver sin ydelse, frem for at skulle være afhængig af ægtefællens indkomst.

Så ønsker vi at sikre en fri, lige og gratis adgang til uddannelse, som statsministeren formulerede det lidt tidligere, og ikke kun til folkeskolen. Det vil jo også have betydning i forhold til nogle af de forslag, som videnskabsministeren overvejer i øjeblikket, om at indføre brugerbetaling, hvis vi fik sikret det, statsministeren tidligere sagde at Venstre gik ind for, nemlig fri, lige og gratis adgang til uddannelse, så alle har lige muligheder. Det synes vi kunne være godt at få skrevet ind i grundloven og ikke som nu kun til folkeskoleniveau.

Tilsvarende mener vi, at det ville være godt i forbindelse med alt det, der sker omkring kommunalreformen, at få skrevet ind, at der skal være fri, lige og gratis adgang til sundhed. Det, vi ser nu, er jo, at man har indført en brugerbetaling, som kommunerne foreløbig skal betale, når man bruger sundhedsvæsenet, og vi er bange for, at det breder sig, så der også kommer brugerbetaling for borgerne i forhold til sundhedsvæsenet. Derfor ønsker vi at få sikret sundhed som noget helt afgørende i et moderne samfund; at der skal være fri, lige og gratis adgang.

Så mener vi, det er på tide, at vi også i den danske grundlov får skrevet hensynet til miljøet og bæredygtigheden ind. Der er tidligere i debatten blevet sat spørgsmålstejn ved, hvad det skulle have af betydning, og det er blevet sagt, at det kommer an på, hvilken miljøpolitik man fører. Men rent faktisk kan vi jo se, f.eks. i Norge, at der har været højesteretsdomme, hvor man har brugt den grundlovsbestemmelse, de har i Norge, til at lave en afvejning, der siger, at love, der er vedtaget, bestemmelser, der er vedtaget i Stortinget, ikke skal gennemføres, fordi de strider imod det hensyn, der er i grundloven til miljø og bæredygtighed. Derfor ville det også i Danmark have en betydning at få det skrevet ind i grundloven.

Så mener vi, det er vigtigt at få skrevet ind, at der er nogle fælles ressourcer, som ejes af os alle sammen i Danmark, som f.eks. vandet, der jo i øjeblikket er truet af den liberalisering, som EU kræver af os, nemlig at enkelte virksomheder skal have ret til at eje vores fælles vand. Her mener vi, at vi burde have en grundlovssikret ret til rent vand. Det er vores alle sammens. Det er noget helt basalt, at vi alle sammen skal kunne få rent vand, og der burde det være sikret, at det er der ikke nogen der kan sætte sig på og komme til at eje.

Tilsvarende med undergrunden. Når man taler med folk fra andre lande, kan de slet ikke forstå, hvordan det kan lade sig gøre, at man i Danmark reelt har foræret undergrunden og nordseolien til A.P. Møller. Det burde være indlysende, at undergrunden tilhører os alle sammen i fællesskab, og derfor burde vi også få det skrevet ind i en grundlov, så fremtidige regeringer og folketingsflertal ikke kan være i tvivl.

Så burde vi sikre en større grad af mulighed for folkeafstemninger, både nationalt og kommunalt. Der er et stort behov for, at man kan få en folkeafstemning om forskellige væsentlige spørgsmål, som en stor gruppe i befolkningen rejser, for at se, hvad det er, befolkningen mener her – ikke nødvendigvis som i Schweiz med spørgsmål til folkeafstemninger hver eneste måned, men når der er store, væsentlige debatter i samfundet.

Så synes vi, det er tydeligt, at det kommunale selvstyre har behov for, at vi beskytter det i langt større omfang, end det er tilfældet med grundloven i dag. Hele debatten om kommunalreformen og her senest indgrebet fra finansministeren – Thors hammer – viser tydeligt, at der er brug for, at vi nærmere får diskuteret, hvad vi egentlig mener med kommunalt selvstyre, og i hvilket omfang vi mener at det kommunale selvstyre også skal sikres i grundloven, så et folketingsflertal ikke blot kan fratage kommunerne reelle muligheder, kan fratage f.eks. regionerne retten til at udskrive skatter.

Så der er mange ting, vi mener vi skal arbejde videre med, og derfor ser vi frem til det udvalgsarbejde, vi skal have, og vi håber, det kan lykkes at blive enige om nogle klumper af emner, vi kan arbejde med, og som vi også kan få skabt debat om i befolkningen.

Formanden:

Så er det hr. Ole Sohn som ordfører for forslagsstillerne.

Ole Sohn (SF):

Da vi startede eftermiddagens debat om tronfølgeloven og ændringen af § 2, understregede jeg, at SF ser fem gode grunde til at ændre grundloven: tronfølgeloven, det mere sproglige, men også mere substantielle ting omkring menneskerettighederne, internationalt samarbejde og en præcisering af magtens tredeling, noget, som vi finder er helt afgørende at vi får præciseret i en ændret grundlov.

For virkeligheden er jo, at meget af det, der står i grundloven, i dag betyder noget helt andet end det, man umiddelbart kan læse. Det skyldes, at grundloven jo er suppleret med en lang række traditioner og fortolkninger samt med de konventioner om menneskerettigheder og retssikkerhed, som Danmark har tilsluttet sig.

Når det politiske system, retssystemet m.v. fungerer så udmærket i Danmark, som det gør, ja, så skyldes det ikke grundloven. Det skyldes, at vi har en forfatning forstået som summen af love, konventioner og traditioner, som er meget mere end det, der er nedskrevet i grundloven fra 1953.

Når den danske grundlov er en af de mest utidssvarende i et demokratisk land, hænger det sammen med, at den nuværende grundlov er fra 1953 – det er jo alt andet lige en hel del år siden, vi sidst har revideret den – og i den eksisterende grundlov er det faktisk sådan, at to tredjedele af bestemmelserne stort set er uændrede fra den første grundlov fra 1849. Det betyder, at der er en række udtryk og formuleringer, der allerede i 1953 var utidssvarende og i flere tilfælde endda også formelt forkerte, f.eks. når der i grundloven bruges betegnelsen kongen, selv om det i en række tilfælde betyder regering.

I alt optræder ordet kongen eller kongens 36 gange i grundloven. I knapt halvdelen af tilfældene betyder kongen regeringen, f.eks. hvor der står, at den udøvende magt er hos kongen, og at kongen handler på rigets vegne i mellemfolkelige anliggender. I andre tilfælde betyder det monarken, fordi monarken godt kan være en dronning. Men uanset at det også i 1953 var noget sludder, valgte man alligevel at bruge de gamle formuleringer.

Det har været nødvendigt – og det er godt – at der er sket ændringer i forfatningen, ved at Danmark har tilsluttet sig konventioner, og ved at der er sket en udvikling i, hvordan grundloven fortolkes. I modsætning til ændringerne af den skrevne grundlov er de gradvise forfatningsændringer ikke gennemført efter en større folkelig debat, endsige vedtaget ved en folkeafstemning, som tilfældet ville have været, hvis det havde været ændringer, der indgik i grundloven.

Kl. 19.00

Det er godt, at Danmark har underskrevet en række konventioner, som udvider vores menneskerettigheder, f.eks. med hensyn til ytringsfriheden, foreningsfriheden, børns rettigheder, beskyttelse mod diskrimination osv. De er vedta-

get i Folketinget, hvilket betyder, at Folketinget faktisk kan trække dem tilbage igen, medmindre de en dag opfattes som en del af den danske forfatningsudvikling, som man ikke uden videre kan trække tilbage.

Da Højesteret i en dom erklærede Tvindsærloven i strid med grundloven, var det en markering af, at Højesteret kunne finde på at underkende Folketinget. Det var ikke sket tidligere, og mange juridisk lærde mente, at det faktisk aldrig ville ske – og dog gjorde Højesteret det.

Ifølge grundloven kan ingen tilpligtes at afstå sin ejendom, uden at almenvellet kræver det. Men hvad er almenvellet? I 1953 var det bl.a. veje, jernbaner, skoler og kirkegårde. I dag betyder det noget mere, eksempelvis nye boligområder, erhvervsområder og indvinding af drikkevand.

Bortset fra ændringerne af bogstaveringen er bestemmelsen i den første grundlov fra 1849 om, at kongen har ret til at lade slå mønt i henhold til loven, gået igen i alle senere grundlove. Men fortolkningen heraf er skiftet.

Der var naturligvis ingen, der i 1849 og vel næppe heller i 1953 havde forestillet sig, at det ville være muligt, at man i Danmark kunne erstatte kronen med euroen og overlade en vigtig kompetence i den forbindelse til EU, men formuleringen er uændret. Fortolkningen er dog ændret, og det vil sige, at der er sket en forfatningsmæssig udvikling, som går videre end den egentlige grundlovstekst.

Til at undersøge forhold af almen vigtig betydning kan regeringen i dag ifølge den lov, som Folketinget vedtog i 1999, af egen vilje eller efter påbud fra Folketinget nedsætte en undersøgelseskommission, hvor der er en eller flere eksperter i kommissionen, og hvor en jurist er formand.

Der er i dag nedsat tre undersøgelseskommissioner på den baggrund, men grundloven opererer ikke med den mulighed. Den opererer med en kommission bestående af folketingsmedlemmer, men den form anvendes slet ikke i dag. Det er også et eksempel på, at grundloven er utidssvarende, og at Folketinget alligevel godt kan operere.

Et andet eksempel: 14 personer repræsenterende Grundlovskomiteen 2003 vedr. Irakkrigen har indklaget statsministeren for Østre Landsret for brud på grundlovens § 19 og § 20. I argumentationen henvises bl.a. til forarbejderne til de to paragraffer. Uanset hvad man mener om krigen, er det ikke uden problemer, at man vil bruge grundloven og dens forarbejder, der er

mere end 50 år gamle, i argumentationen imod en politisk beslutning truffet af et flertal i Folketinget i dag.

Hvis domstolene beslutter, at krigen var grundlovsstridig, har de dermed også sagt, at der er en grænse for, hvor langt forfatningsfortolkningen kan gå. Det er noget, der givetvis vil bidrage til, at nogle af de partier, der har afvist behovet for en grundlovsændring, omgående ville skifte opfattelse.

En forudsætning for valget er, at man, som det står i grundloven, har fast bopæl i riget. Umiddelbart skulle man tro, at det betyder, at man skal bo i Danmark. Men i mange år har ansatte på ambassader, søfolk, der sejler på danske skibe, og i stigende omfang danskere, der arbejder i danske virksomheder i udlandet, haft valget. Det er altså en forfatningsmæssig fortolkning af grundloven.

Den nuværende regering ville gå videre i den fortolkning. Men et sagkyndigt udvalg, som regeringen nedsatte i 2003, bl.a. med tre fremtrædende juridiske eksperter, Jens Peter Christensen, Claus Haagen Jensen og Henrik Zahle, satte en klar grænse for yderligere udvidelse af denne ret med henvisning til grundloven. Dermed er Danmark et af de mest restriktive lande på det punkt på grund af grundloven.

Hidtil har den danske regering afvist ændringer af grundloven. Det ligger nærmest indbygget i en regerings opgaver at afvise ændringer af grundloven. Det gælder både den tidligere SR-regering og den nuværende VK-regering.

Det, der er lidt pudsigt eller måske tankevækkende, er, at argumenterne stort set er de samme uanset regeringens partifarve. En regering mener sjældent, at der er et behov for det, med den argumentation, at det er der vist ikke nogen bred opbakning til. Derfor skal der ikke ske noget.

Da Venstre var i opposition, foreslog partiet nedsættelse af et ekspertudvalg, jævnfør fru Birthe Rønn Hornbech i Folketinget den 28. januar 1999:

»Venstre foreslår, at der nedsættes et udvalg af eksperter i statsret for at få kortlagt de punkter, hvor der eventuelt måtte være juridiske behov for ændringer i grundloven«.

Det forslag blev gemt meget langt væk, da hr. Anders Fogh Rasmussen blev statsminister.

Derimod ændrede Socialdemokratiet og Det Radikale Venstre spor, efter at de kom i opposition. Så blev de tilhængere af en ny grundlov. Havde de været det, dengang de havde rege-

ringsmagten, havde de meget set anderledes ud i dag. Så havde der været et flertal for at sætte processen i gang. Men sådan er der så meget.

Man kan sige, at set med nutidens øjne giver grundloven fra 1953 ikke megen mening. Som nævnt optræder »kongen« og »kongens« 36 gange; menneskerettighederne og retssikkerhedsreglerne er ufuldstændige; folkestyre, demokrati og de politiske partier omtales ikke; der står ikke noget om indholdet af det kommunale selvstyre; forholdet til EU er ikke nævnt, logisk nok i kraft af grundlovens alder. Det er blot for at nævne nogle af de mangler, der er.

Man kan sige det på den måde, at den danske grundlov betyder mindre og mindre, men at vi til gengæld har en forfatning, der er nogenlunde tidssvarende. Men enkelte steder sætter grundlovens ord også utidssvarende grænser, jævnfør bestemmelsen om bopæl i riget og formuleringen om monarkens politiske funktioner.

Det er noget rod, at vi ikke har en grundlov, der nogenlunde svarer til vores forfatning, hvor man kan læse om, hvad de grundlæggende regler og rettigheder er. Får vi ikke en ny grundlov, er det mere relevant at henvise til forfatningen end til grundloven. Men det fornuftige ville selvfølgelig være, at vi får en ny grundlov, og det forudsætter, at også politikerne her i salen – måske ikke lige dem, der er til stede i dag, men dem, der er valgt til Folketinget – gider sætte sig for at være politikere, også når det er svært.

Det er baggrunden for, at vi fra SF's side har foreslået nedsættelse af en grundlovskommission, og vi har også suppleret det med vores egne ideer til, hvordan en ny grundlov kan se ud. Det er naturligvis ikke et udtryk for et realistisk håb om, at en kommende grundlov vil se ud, som vi har foreslået, men for at give et indspark til den debat, vi mener er nødvendig i få sat i gang.

Vi håber også, at andre partier vil formulere sig, så vi ud den vej kan udvikle en mere og mere seriøs debat, som munder ud i, at vi får foretaget ændringer af grundloven.

Afslutningsvis vil jeg sige, at debatten i dag har vist, at der er forskellige opfattelser af at ændre grundloven, og en almindelig samtælling kan godt få mig til at konkludere, at der ikke bliver nedsat en grundlovskommission. Men vi vil benytte det arbejde, som bliver igangsat med grundlovsudvalget, til at sætte fokus på det, vi opfatter som nødvendige ændringer af grundloven.

Vi håber, at vi igennem udvalgsarbejdet kan få rejst en debat, som rækker lidt ud over den

snævre kreds af parlamentarikere, som interesserer sig for det, og få den bredt ud til en større folkelig debat, så vi hele tiden lægger pres på for at holde gang i diskussionen omkring grundlovens utilstrækkelighed og nødvendigheden af ændringer. Det håber vi at dagen i dag har været en igangsætter til.

På den baggrund vil jeg gerne takke for debatten og for de input, der har været, positive så vel som negative. På den måde synes jeg, det har været en inspirerende debat.

Så synes jeg også af hensyn til fuldstændigheden, at jeg vil afslutte med at understrege – jeg tror, hr. Svend Auken var inde på det i forbindelse med det af hr. Aage Frandsen udarbejdede grundlovsforslag – at jeg også herfra vil adressere takken til hr. Aage Frandsen, for det er sådan set ham, der har brugt adskillige år på ikke bare at udvikle nogle overordnede tanker, men også at få dem forfattet som et egentligt grundlovsforslag.

Det er ikke noget, man lige sætter sig for. Det er et arbejde, som han har lagt mange kræfter i, og som vi i SF har været meget glade for, fordi det også har været med til at understøtte vores egen intention om at kunne fremlægge et seriøst stykke arbejde. Så han skal også have en tak herfra talerstolen for det arbejde, han satte i gang, inden han forlod denne parlamentariske forsamling.

Formanden:

Der er et par korte bemærkninger til ordføreren, først hr. Søren Krarup.

(Kort bemærkning).

Søren Krarup (DF):

Det er blevet moderne at sige undskyld, og der er unægtelig visse sammenhænge, hvor man ikke skal undskylde. Men jeg rejser mig alligevel med en vis dårlig samvittighed, for jeg må indrømme, at jeg var meget affejende over for SF's grundlovsforslag. Det er hr. Aage Frandsen, der har lavet det, ikke hr. Ole Sohn, og derfor har jeg egentlig lidt dårlig samvittighed over for hr. Ole Sohn.

Den blev især levende i mig, da jeg hørte ham sige noget, der virkelig var meget fornuftigt, nemlig at det langt fra er de nedskrevne ting, der er afgørende for en forfatning, men at det mere er det, som ligger uden for selve det skrevne. Jeg

vil ikke sige undskyld, men lufte den dårlige samvittighed ved at stille et spørgsmål.

Der blev sagt, og det er jo også det gennemgående i kritikernes taler, at vores grundlov er utidssvarende. Vil hr. Ole Sohn ikke give mig ret i, at denne påstået utidssvarende grundlov er det, der får et folkestyre, for så vidt et af de bedste og mest grundfæstede folkestyrer i verden, til at fungere?

(Kort bemærkning).

Ole Sohn (SF):

Det vil jeg meget gerne. Den grundlov, vi har, mener SF er utidssvarende, fordi den ikke har absorberet en række af de forfatningsmæssige regler, som vi mener bør være i grundloven, men det betyder ikke, at folkestyret ikke fungerer.

Nu skal man passe på, at det ikke bliver den helt store forbrødring, men jeg er for så vidt enig med hr. Søren Krarup i, både at grundloven er et udtryk for vores historie sammenholdt med de forfatningsmæssige regler, som supplerer den, og at man ikke bare skal modernisere grundloven for modernitetens skyld. Det er jeg fuldstændig enig i.

Men jeg mener omvendt, at grundloven i dag har en sådan karakter, ikke kun indholdsmæssigt, men også sprogligt, at det ville tjene til alles gavn, at den blev mere præciseret. Men jeg vil meget gerne understrege, at det ikke er vores opfattelse, at den skal formuleres på en sådan måde, at man smider historien ud.

(Kort bemærkning).

Birthe Rønn Hornbech (V):

Hr. Ole Sohn sagde ikke, at jeg er en vendekåbe, og jeg håber heller ikke, at han mente det. Hvis jeg ændrer mening, vil jeg gerne stå ved det, men jeg vil godt lige for historieskrivningens skyld sige, at det, som jeg foreslog i 1999, stadig væk var rettet imod en kommission, som jeg heller ikke dengang brød mig om. Og jeg er ret sikker på, at jeg tilføjede, at jeg syntes, at vi skulle samle forråd. Det udtryk havde jeg fra professor Nordskov Nielsen, og det er det, jeg stadig væk siger.

Men i dag er de parlamentariske forhold anderledes. Nu kan vi få nedsat det grundlovsudvalg, og så er det os selv, der er eksperterne. Og sådan må det også være. Der går en helt fin linje fra det, jeg sagde dengang, til det, jeg siger i dag.

(Kort bemærkning).

Ole Sohn (SF):

Det var måske også lidt polemisk at bruge et citat, men det var mere for at illustrere, at det ofte er sådan, at de regeringsbærende partier er mere villigt indstillede over for ændringer af grundloven, når de er i opposition. Det var bare det billede, jeg ønskede at få frem.

Det er muligt, at citatet ikke er det rette i den sammenhæng, men i hvert fald kan det ikke nægtes, at Venstre havde et mere åbent syn på en ændring af grundloven før 2001.

(Kort bemærkning).

Birthe Rønn Hornbech (V):

Det er ikke rigtigt. Jeg tror faktisk, at både statsministeren og jeg har været mere åbne i dag end dengang.

(Kort bemærkning).

Ole Sohn (SF):

Hvis det er tilfældet, er der jo håb forude.

(Kort bemærkning).

Jesper Langballe (DF):

Jeg vil gerne fortsætte lidt i samme spor som hr. Søren Krarup. Det, som jeg hørte hr. Ole Sohn sige, og som jeg også pludselig blev meget optaget af – det gav et ryk i mig; pludselig kom der noget, som man selv kunne have sagt, måske ikke så godt, men alligevel – var, at når folkestyret fungerer så godt, som det gør, er det ikke 1953-grundlovens skyld, men det er summen af love og traditioner. Man kunne tilføje hævd og vaner.

Det er et rigtig godt konservativt synspunkt. Det kunne virkelig være sagt i 1700-tallet af Edmund Burke, konservatismens fader.

Jeg vil sige til hr. Ole Sohn, at et folk – og med et folk mener jeg et folk, som ikke er druknet i et multietnisk kaos, men som er intakt og har sin tradition intakt – netop har den uskrevne ballast med sig, som Søren Kierkegaard engang kaldte Danmarks reale forfatning.

Kl. 19.15

Er hr. Ole Sohn ikke enig med mig i, at hvis denne reale forfatning, som er usynlig, uskrevet, ikke er der, så er grundloven og en hvilken som helst anden lov i virkeligheden ikke det papir værd, den er skrevet på? Det er den ikke, hvis ikke den ses i lyset af en traditionsballast, som får det hele til at fungere.

(Kort bemærkning).

Ole Sohn (SF):

Jeg er fuldstændig enig. Vi bygger vores politik og vores hverdag på summen af de traditioner, de love, de regler, som er vedtaget op igennem tiden, ikke bare i vores tid, men igennem generationer. Sådan skal det også være, og sådan vil det også være selv med en grundlovsændring.

Sådan var det også, da vi ændrede grundloven i 1953 og tidligere. Vi bærer jo historien og traditionerne videre, for et samfund kan kun fungere, hvis det, som hr. Jesper Langballe kalder den reale forfatning, er intakt og bliver båret med, og det skal den også gøre. Selv om jeg her har givet udtryk for det forslag, vi har fremsat til en ny grundlov, så er det jo udtryk for vores holdningsmæssige tilgang til det.

Det, der er forudsætningen for, at man kan ændre grundloven, er jo, at der er et bredt flertal i Folketinget, og det bliver der kun, hvis man samlet set får trukket summen af den reale forfatning med ind i en eventuel grundlovsændring, så i det lys har hr. Jesper Langballe ret.

Formanden:

Tak til hr. Ole Sohn. Så er det hr. Svend Auken som ordfører for forslagsstillerne.

Svend Auken (S):

Det har været en lang og indholdsrig debat, og jeg vil gerne for mit vedkommende sige tak for, synes jeg, mange gode og spændende synspunkter. Jeg synes, det er fremgået med al tydelighed, at det ikke kun er sproget eller signalværdien, der er noget i vejen med, det er også det indholdsmæssige. Ikke fordi den grundlov, vi har, er kassabel eller elendig, det er slet ikke det, men den lever ikke op til de ønsker, man kan have i dag.

Hr. Niels Helveg Petersen har nævnt en lang række ting, som egentlig ordensmæssigt burde stå i grundloven, fordi de nu er blevet sædvane og på grundlovsniveau, men derudover er der jo nogle problemstillinger affødt af den tekniske udvikling, den internationale udvikling og betydningen af natur og miljø, erkendelsen af begrænsede ressourcer, som gør, at man må skrive nogle paragraffer anderledes, end man ellers vil have gjort.

Der er også det behov, som fru Birthe Rønn Hornbech nævnte, for at få en klarere beskrivelse af den indbyrdes kompetencefordeling mellem de forskellige statsorganer. Jeg tror i øvrigt også, at det er statsministeren, der tidligere har

gjort netop spørgsmålet om en kompetencefor-tegnelse, dog i en anden sammenhæng, til et centralt punkt. Lad os dog diskutere det igen-nem.

Ordførerne har ikke gjort meget ud af de enkelte spørgsmål eller af de enkelte forslag, som Socialdemokratiet har stillet, og jeg skal med det samme også sige, at det ikke er nogen udtøm-mende liste, vi har skrevet. Men der er dog et af vores forslag, som har vakt meget, meget stor harme hos ordførerne, i hvert fald hos ordfø-eren for Dansk Folkeparti, og det er spørgsmålet om forholdet til folkekirken.

Jeg tror ikke, der var den mishagsytring mod mit parti, som hr. Søren Krarup mente at dette forslag berettigede til. Og derfor er det mig en stor glæde at kunne sige, at det faktisk er en mis-forståelse af vores forslag. Vores forslag går ikke ud på at gennemføre en adskillelse af kirke og stat. Det ligger der i SF's forslag. Det ligger der ikke i vores forslag.

I vores forslag ligger der en opfølgning af det, der står i grundlovens § 66, altså den nugælden-de grundlovs § 66, nemlig at folkekirkens forfat-ning ordnes ved lov. Hvad forestiller man sig, en forfatning skal gå ud på, andet end at sikre en større grad af selvstyre? Det er det, vi ønsker. Og hvad angår religionslighed, skyldes forslaget jo ikke mindst Erling Olsen, der har arbejdet med dette spørgsmål og siger:

Nu har vi 300.000 mennesker, der er musli-mer i vores land. Skal staten så ikke yde den samme service over for dem, som den gør over for folkekirkens medlemmer? Skal det ikke være muligt for Mosaik Trossamfund, islamiske tros-samfund, andre trossamfund at anmelde en medlemsliste og så få opkrævet ikke kirkeskat, men en trosskat til de pågældende, sådan at vi sikrer en lighed, ligesom vi i forvejen i grundlo-ven har sikret, at man ikke må diskriminere folk, fordi de har en anden tro eller er af en anden op-fattelse?

Det er den slags praktiske forslag, der giver en større selvstændighed for kirken til at klare sine egne anliggender, og som fjerner noget af det ubehag, som mange har med, at staten yder en særlig service for en trosretning frem for en anden trosretning.

Kl. 19.20

Det kan man diskutere frem og tilbage, men at nedkalde alverdens fordømmelser over mit og mit partis syndige hoved, fordi vi tillader os at opfylde grundlovens § 66 eller i øvrigt har et

konkret praktisk forslag til at sikre en større grad af lighed, fatter jeg faktisk ikke.

Er det ikke sådan, at hvis man virkelig er vred, så ser man rødt, så læser man ikke tekster, så buser man frem og hamrer løs? Det er jo selv-følgelig, synes jeg, de pågældendes grundlovs-sikrede rettighed, men ønsket om en selvstæn-diggørelse af kirken er ikke det samme som at ønske en adskillelse af kirke og stat.

Så må jeg endelig sige, at jeg tror, at det vil være en fordel for den danske folkekirke at få en større grad af selvstændighed, som det har vist sig at være en stor fordel eksempelvis for uni-versiteterne at have selvstændighed og for en række offentlige myndigheder at have en større grad af selvstændighed til at ordne egne anlig-gender. Det skal også gælde, synes jeg, i folke-kirken.

Så kan vi diskutere frem og tilbage, hvordan en sådan forfatning skal ordnes, og hvordan der skal regeres, men at sige, at en selvstændiggørel-se, en opfyldelse af grundlovens § 66 i sig selv en ensbetydende med adskillelse af kirke og stat synes jeg er at gå meget langt.

I øvrigt har man adskilt kirke og stat i Sverige med et bredt politisk flertal og med støtte af den svenske statskirke. Man er i færd med at gen-nemføre adskillelsen i Norge og Sverige, men det er altså ikke det, vi lægger op til med vores forslag. Vi lægger alene op til en selvstændiggø-relse.

Så vil jeg endelig komme med en bemærk-ning om noget, som har slået mig:

Når man følger forfatningsdebatten i Dan-mark, så siges der ofte, at grundloven ikke sæt-ter grænser for dit eller dat, at man kan gøre, som man vil. Det er vel lidt det, der er proble-met. Når vi i dag har en udvidet beskyttelse af individet, skyldes det en række internationale konventioner og aftaler. Var det ikke bedre, at det fremgik af den danske grundlov, frem for at det er menneskerettighedskonventioner eller EU-regler, man skal påberåbe sig? Hr. Søren Krarup var meget utilfreds med, at de havde retskraft i Danmark.

En af de mest solide måder at sikre på, at det ikke er dem, der har retskraft, er at have et til-strækkeligt beskyttelsesværn i den danske grundlov. At have tilstrækkelige up to date-reg-ler i den danske grundlov er jo den bedste måde at sikre på, at det er et dansk retssystem, der af-gør de her sager, og at det ikke foregår i et, som hr. Krarup sagde det, overnationalt regi.

Jeg ønsker ligesom hr. Ole Sohn og hr. Niels Helveg Petersen og fru Birthe Rønn Hornbech og selv statsministeren, at vi kan få en virkelig konstruktiv diskussion i det her grundlovsudvalg og måske gøre, som fru Line Barfod og fru Birthe Rønn Hornbech sagde, vælge nogle temaer ud, vælge nogle emnegrupper ud, nogle problemstillinger ud, lade os bombardere af, hvad sagkyndige har af holdninger og synspunkter og erfaringer, og lad os se på erfaringerne i andre lande, lad os have et åbent sind og så lad os få en virkelig grundlovsdebat i Danmark.

Jeg tror ikke, at vi får en grundlovsdebat overhovedet. Jeg tror ikke, vi får en diskussion, før den bliver konkret, før man virkelig sidder og kigger på et enkelt konkret forslag. Det, der er den politiske opgave, er at samle os omkring denne opgave. Der kan ikke ske noget på grundlovsområdet, medmindre det store flertal af borgerlige partier og det store flertal af oppositionspartier er enige om, at det skal ske. Sådan er tingene simpelt hen skruet sammen.

(Kort bemærkning).

Jesper Langballe (DF):

Jeg sidder og spekulerer på, om det mon nogen sinde er lykkedes hr. Svend Auken at forklare sin kirkepolitik for sine gruppefæller. Jeg er ikke sikker på det. Jeg tror ikke, at det er lykkedes at forklare fru Karen Klint alt det her, og det hænger jo sammen med, at det er fuldkommen meningsløst; der er ikke sammenhæng i det.

Hr. Svend Auken bliver meget forarget, når vi andre siger, at han vil adskille kirke og stat. Jamen altså, når hr. Svend Auken for det første siger, at kirken skal være selvstyrende, og for det andet at der skal være religionslighed, så er der simpelt hen ikke en djævel, der kan forstå, at det ikke betyder en adskillelse af kirke og stat. Hvad skulle statens rolle være i forhold til kirken, hvis kirken er selvstyrende, og hvis man har religionslighed? Det hænger simpelt hen ikke sammen, og det er et forsøg på at stikke befolkningen blå i øjnene at sige: Vi vil alt det der, men i øvrigt vil vi bevare forbindelsen mellem kirke og stat.

Kl. 19.25

(Kort bemærkning).

Svend Auken (S):

Jamen universiteterne har selvstyre. Jeg tror endda oven i købet, at hr. Langballe er en af dem, der forsvarer universiteternes selvstyre. Det er jo ikke ensbetydende med, at de ikke sta-

dig væk er statsuniversiteter, eller at der stadig væk er en forbindelse mellem lovgivningsmagten og universiteterne, selv om de i vid udstrækning har mulighed for at ordne deres egne anliggender.

Det kommunale selvstyre betyder, at man i lokalsamfundet inden for visse af os fastsatte grænser og økonomiske muligheder har chancen for at ordne sine egne sager. Hvorfor skulle ikke også kirkens forskellige institutioner have den mulighed? Jeg vil i øvrigt sige, at fru Karen Klint og jeg har arbejdet meget med det her forslag, og hun er medforlagsstiller eller med bag det her forslag, og der er overhovedet ikke nogen uenighed.

Det, der er det store spørgsmål, og det besvarer det her forslag ikke, er, hvordan man gør det. Hvordan sikrer man selvstyre? Men selve princippet om selvstyre er jo ikke ensbetydende med adskillelse.

(Kort bemærkning).

Jesper Langballe (DF):

At sammenligne folkekirken og universiteter og kommuner er som at sammenligne Rundetårn med et tordenskrald. Forholdet er jo det, at det i folkekirken er sådan, at hvad angår det egentlige, nemlig forkyndelsen, trosgrundlaget, er der total frihed, total frihed. Og den totale frihed er den, staten skal sikre ved at tage hånd om små, mindre betydelige og ydre ting.

Så vil jeg godt lige føje til, at man jo altid i de her debatter hører: Var det ikke på tide, at § 66 i grundloven skulle opfyldes? Forholdet er jo det, at § 66, der siger, at folkekirkens forhold ordnes ved lov, ganske vist oprindeligt var en løfteparagraf, men den blev jo allerede af grundlovsfædrene omtolket til, at folkekirkens forhold ordnes ved lovgivning i Folketinget.

Det har man så været enige om ikke i halvtandehundred år, men i næsten halvtandehundred år. Så er det noget fup hele tiden at tale om den løfteparagraf og sige, at nu skal vi have det bragt i orden. Danskerne ved godt, hvad det betyder.

(Kort bemærkning).

Svend Auken (S):

Hr. Langballe siger, at det er nødvendigt at have en statskontrol for at sikre forkyndelsesfriheden. Det tror jeg er en voldsom påstand. Når mange af os blev interesseret i en løsning tilknytning mellem kirke og stat, navnlig et mindre under- og overordningsforhold, var det på grund af

det, vi oplevede under den tidligere kirkeminister, der sammen med hr. Langballe og hr. Krarup fastsatte dansk kirkepolitik.

Jeg fandt det totalt utilfredsstillende, at et sådant lille sekterisk segment i den danske folkekirke kunne sidde og diktere alle andre. Sådan tror jeg, der var mange i folkekirken, der oplevede det. Der var i hvert fald mange, der sagde, at sådan oplevede de det. Og derfor syntes de, det var bedre, at kirken selv ordnede sine anliggender.

Må jeg i øvrigt sige, at nu har jeg været lærer ved Aarhus Universitet i 20 år, og jeg har aldrig oplevet andet, end at det, at vi havde et uafhængigt Aarhus Universitet, var med til at sikre min forsknings- og undervisningsfrihed fuldt ud.

(Kort bemærkning).

Pia Christmas-Møller (KF):

Vi har en meget fornem balance på det kirkelige område ved det, at vi ikke har en statskirke, men at vi har en folkelig kirke, som er forankret i vores grundlov. Det lægger Socialdemokratiet op til en ændring af. Man vil indføre religionslighed, og man kræver en selvstændiggørelse af folkekirken.

Der var det, jeg i mit ordførerindlæg sagde pænt ja til religionsfrihed, det står vi virkelig last og brast om, men nej tak til religionslighed i den udgave, som Socialdemokraterne foreslår, fordi det vil være en nedprioritering af den danske folkekirke.

Så fik jeg at vide i en kort bemærkning, at det var en misforståelse, og samtidig fik jeg løfte om, at det ville jeg blive gjort klogere på i anden runde. Det er jeg ikke blevet klogere på. Tværtimod synes jeg, at forvirringen er ved at være total, når det drejer sig om Socialdemokratiets kirkepolitik, og hvordan kirken fremtidig skal være forankret.

(Kort bemærkning).

Svend Auken (S):

Jeg synes nu ikke, det er så svært at begribe. Vi ønsker, at folkekirken bevarer sin tilknytning til staten, men det skal ikke være et flertal her i Folketinget og kirkeministeren, der skal bestemme, det skal være den kirkelige organisation selv, ligesom vi kender det på mange andre områder, der har indseende.

Kl. 19.30

Når det drejer sig om religionslighed, så nævnte jeg et praktisk eksempel. Jeg kan slet ikke forstå, at fru Pia Christmas-Møller er imod

det, at f.eks. et trossamfund får mulighed for at opkræve bidrag hos sine medlemmer via staten over skattebilletten på samme måde, som vi, der er medlemmer af folkekirken, får opkrævet vores kirkeskat. Jeg er nu i øvrigt medlem af en valgmenighed, så der foregår det på en lidt anden måde, men altså medlemmer af folkekirken får opkrævet deres bidrag på den måde.

Jeg kan for min død ikke se, at det eksempelvis skulle skabe store problemer for den danske folkekirke eller være uretfærdigt eller et forkert signal. Tværtimod viser det jo respekt for, at vi efterhånden har mange hundredtusinde mennesker, som har en anden tro end den, som fru Christmas-Møller og jeg er opdraget i.

(Kort bemærkning).

Pia Christmas-Møller (KF):

Jeg har forstået hensynet, men jeg kan stadig væk ikke forstå, at det er forkert, når jeg siger, at den danske folkekirke bliver nedprioriteret som konsekvens af Socialdemokraternes forslag. Når man opprioriterer nogle andre, må det jo nødvendigvis føre til, at dem, man opprioriterer, bliver stillet bedre, mens nogle andre bliver stillet ringere. Og den danske folkekirke får en svækket position som konsekvens af det forslag, Socialdemokraterne lægger op til. Jeg må forstå det sådan, og det var, hvad jeg sagde i mit ordførerindlæg.

(Kort bemærkning).

Svend Auken (S):

Jamen der er nogle, der mener, at hvis min nabo får det bedre, så får jeg det dårligere, for jeg plejede at have det bedre end ham. Sådan føler vi det ikke, sådan føler vi det bestemt ikke. Tværtimod er det en praktisk måde at bevare den særlige stilling, som folkekirken har. Og der er jeg jo enig med hr. Søren Krarup i, at så længe at over 80 pct. af den danske befolkning er døbt og føler sig tilsluttet denne, så er det rimeligt at bevare det som et led i det danske statssystem. Men vi har flere hundredtusinde borgere, der bor i vores land, og som staten selvfølgelig skal sørge for at levere en service og en hjælp til. Det fremgår i øvrigt også af den gældende grundlov, at det er dens hensigt, sådan at ingen skal føle sig, om jeg så må sige, forskelsbehandlet.

(Kort bemærkning).

Søren Krarup (DF):

Jeg havde egentlig afstået, men jeg kan altså ikke lade være med at sige, at hr. Svend Aukens for-

søg på at camouflere det, han i virkeligheden gør med folkekirken, altså ikke holder. Selvfølgelig er det en ophævelse af folkekirken, der ligger i Socialdemokratiets forslag her. Man vil sikre folkekirken selvstyre og sikre religionsligheden. Jeg er lige ved at sige, at det kunne være sagt af det mest sekteriske medlem af Menighedsrådsforeningen. Det er det, der ligger i det såkaldt kirkelige landskab (*støj fra Slotspladsen*)

Svend Auken (S):

Undskyld, vil medlemmet ikke tale lidt højere. Det er svært for mig at høre.

Søren Krarup (DF):

Jo, jeg vil indrømme, det er svært at konkurrere med Slotspladsen.

Men det, jeg siger, er, at hr. Svend Auken taler fuldstændig som det mest sekteriske medlem af Menighedsrådsforeningen, der jo netop vil have gjort folkekirken selvstyrende, så man kan rive den løs fra det snærende bånd, der holder den fast på evangeliets forkyndelse, for i stedet at bevæge sig ud i alle disse forskellige aktiviteter, som jo for disse sværmeriske typer er den egentlige opgave.

Det holder desværre ikke, og jeg synes altså også, at det at knytte det op på det, han siger ikke er at nedlægge folkekirken, men at man jo bare vil opfylde grundlovens tale om, man ikke må diskriminere, jo også er at sige: Jeg ophæver folkekirken, for folkekirken er som folkekirke en eneste diskrimination af andre kirkesamfund. Det er deri dens særlighed ligger. Det er derfor, vi bevarer den, fordi vi selvfølgelig giver hjemmets børn særlige forhold.

(Kort bemærkning).

Svend Auken (S):

Det er jo også derfor, at grundloven ikke bare i § 66, som jeg omtalte, men også i de følgende paragraffer gør meget ud af at fjerne det indtryk af forskelsbehandling og nedvurdering af andres rettigheder. Og det følger jeg bare op med at sige: Jamen kan man ikke også yde en service fra samfundets side, der ligestiller? Er det, at man selv bestemmer, ensbetydende med, at noget bliver sekterisk, og at trosfriheden bliver til-sidesat?

Jeg er medlem af en valgmenighed, og pointen i en valgmenighed, er, at vi selv vælger vores præst, og at vi selv bestemmer. Det har jeg aldrig nogen sinde følt var en trussel mod min trosfri-

hed eller en undertrykkelse af den lille mands tro. Det var faktisk en god ting. Den første præst, vi i øvrigt havde i den valgmenighed, var Grundtvig.

Hvad forkert er der i, at folk selv ordner deres egne anliggender? Skal vi have en fru Tove Fergo, en hr. Søren Krarup, en hr. Jesper Langballe til at bestemme over os? Er det ikke bedre, vi selv bestemmer?

Kl. 19.35

(Kort bemærkning).

Søren Krarup (DF):

Det ville utvivlsomt være bedre, hvis vi bestemte.

Men i hvert tilfælde er det, der jo er sagen, at folkekirken har den særlige stilling, at den diskriminerer andre kirkesamfund. Og det er meget bevidst, fordi det altså er udtryk for, at det er folkets kirke.

Og der vil jeg sige, at valgmenigheder – som jo hører under folkekirken, det skal dog lige understreges, i modsætning til frimenigheder, og det ved jeg ikke om hr. Svend Auken er klar over – hører hjemme i folkekirken, men der er altså det særlige ved det, at folkekirken betyder, at det er folket, der bestemmer, og samtidig er folket igennem lovgivningen forpligtet af, at det til syvende og sidst er evangeliets forkyndelse og ikke deres mange aktiviteter, det drejer sig om.

Og det, som det såkaldt kirkelige landskab, som hr. Svend Auken nu repræsenterer, vil have igennem, er, at det til syvende og sidst alligevel er aktivisterne, der skal have lov at sætte det andet ud af kraft. Det er det, der ligger i det.

Der synes jeg altså lige til allersidst: Når vi nu har den glimrende paragraf, der siger, at folkekirkens forfatning ordnes ved lov – det er det, vi har i øjeblikket, det er via lovgivningen i Folketinget, at folkekirken ordnes – så lad os holde fast ved det, fordi det er og bliver en beskyttelse af folkekirken og en koncentration om det, der er folkekirkens anliggende, nemlig evangeliets forkyndelse.

(Kort bemærkning).

Svend Auken (S):

Jeg ved ikke engang, om vi var uenige om det sidste, vil jeg svare hr. Søren Krarup. Jeg vil meget gerne tænde ham i at fastholde uenigheden lige til det sidste, men jeg er ikke engang sikker på, at vi var helt uenige om det sidste, han sagde.

Det, der stødte mig dengang og stadig væk støder mig, og som gjorde et stort indtryk på min gruppe, var, at vi fik valgt to meget kirkeligt engagerede mænd, præster, med meget specielle holdninger ind i Folketinget sammen med en kirkeminister, der også var præst og også havde nogle meget specielle synspunkter. Og så var det dem, der bestemte i den danske folkekirke, for sådan var flertalskonstellationerne herinde.

Sådan oplevede resten af Folketinget det, og sådan oplevede man det også ude i kirken, og det er totalt utilfredsstillende, at den slags snævre konstellationer skal afgøre tingene i den danske folkekirke. Giv dog folkekirken fri, giv den dog mulighed for inden for de rammer, vi nu fastsætter i grundloven og fastsætter ved lov, selv at ordne sine anliggender.

Så er det fuldstændig rigtigt, at valgmenigheder er en del af folkekirken, og det er også betryggende, men netop inden for den ramme, vi har, bestemmer vi selv ganske meget, og det giver os faktisk en større grad af frihed og ansvarsfølelse, ikke en mindre grad af frihed.

Formanden:

Hermed sluttede forhandlingen, og forslagene overgik derefter til anden (for forslagene til folketingsbeslutnings vedkommende anden (sidste)) behandling.

Afstemning

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget og forslagene til folketingsbeslutning henvises til Udvalget for Behandling af Grundlovsforslag. Hvis ingen gør indsigelse, betragter jeg det som vedtaget. (*Op-hold*). Det er vedtaget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

13) Første behandling af lovforslag nr. L 125: Forslag til lov om ændring af lov om forskningsrådgivning m.v. (Deltagelse i internationalt forskningssamarbejde, præcisering af Det Frie Forskningsråds og Det Strategiske Forskningsråds arbejdsområder og forskellige tekniske justeringer).

Af videnskabsministeren (Helge Sander).
(Fremsat 25/1 2006).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Hanne Severinsen (V):

Loven om forskningsrådgivning, som Folketinget vedtog i enighed for 2 år siden, har nu fået lov til at virke. Jeg synes, at der er god grund til at sige, at den lovgivning har fungeret godt. Vi har i Videnskabsudvalget flere gange haft lejlighed til at møde de forskellige råd og hørt deres prioriteringer, og hvordan de arbejder, og jeg synes, at de er gået særdeles kvalificeret til arbejdet.

De forløbne år har imidlertid vist, at der kan være behov for nogle justeringer.

For det første mener vi, at Det Frie Forskningsråd og Det Strategiske Forskningsråd skal have mulighed for at kunne deltage i internationalt forskningssamarbejde gerne med op til 20 pct. af deres midler. Det er vigtigt for dansk forskning, at vi kan være med internationalt, så derfor kan Venstre støtte, at vi får den ændring, som fjerner nogle – tror jeg – utilsigtede barrierer.

For det andet justeres grænserne mellem de to råd, sådan at Det Frie Forskningsråd i oplagte tilfælde kan foreslå udmøntning der, hvor der er noget, som man kunne kalde politisk prioriterede opgaver, men hvor der er tale om programmer med et meget bredt sigte, som mest går på virkemidler.

Kl. 19.40

Da vi f.eks. i forligskredsen besluttede at give særlige midler til yngre kvindelige forskere inden for naturvidenskab og teknik, var det mest praktisk, at det blev formidlet af Det Frie Forskningsråd, og i et lignende tilfælde skal det også være muligheden.

For det tredje er det ønskeligt, at det bliver mere tydeligt, at Det Strategiske Forskningsråd kan indhente faglig bistand, bl.a. fra de faglige forskningsråd i Det Frie Forskningsråd.

For det fjerde åbnes der mulighed for, at Højteknologifonden kan blive repræsenteret i Koordinationsudvalget i lighed med de andre forskningsbevillende institutioner.

Det er alt sammen noget, som vi i Venstre kan støtte. Vi synes, det er en god idé, at vi får vores udmærkede forskningsrådssystem således opdateret.

Vi kan støtte forslaget.